

uniek

AR realiseert

pag. 35

**Een dag CCM produceren
met Martin Lamers,
productiemedewerker Rijnzate**

12

Terugblik
ondernemersdag
biologisch

28

Fitte zeugen

36

Gezonde
oude paarden

44

Nieuwe
bemestingsproducten
fruitteelt

AR realiseert mooie omzetgroei in 2024

Inmiddels zit het jaar 2024 er bijna op. Vanuit de agrarische sector werd met veel belangstelling gekeken naar de nieuwe coalitie. Er lijkt een wat beter perspectief te zijn voor de agrarische sector. Al zijn de keuzes die gemaakt worden in het mestdossier opmerkelijk te noemen.

Ondanks het betere perspectief gaat er door de LBV-regeling een heel forse krimp komen van de aantallen dieren in Nederland. Van de ondernemers die zich ingeschreven hadden, heeft inmiddels al de helft definitief de handtekening gezet.

Voor de mengvoermarkt leidt deze regeling tot een forse krimp van de markt. Als AR lijken we hier op dit moment minder door geraakt te worden. Strategische keuzes die in het verleden zijn gemaakt lijken zich nu uit te betalen. Het actief laten deelnemen van ondernemers in concepten en onze focus op toekomstbestendige bedrijven maken dat de AR-ondernemers meer dan gemiddeld doorgaan met hun bedrijf. Het leveren van kwaliteitsvoer - zonder daaraan concessies te doen in deze moeilijke markt - wordt erg goed gewaardeerd door onze leden. Samen met de aanwas van nieuwe leden zorgt dat ervoor dat we in 2024 een stijging van de omzet gaan realiseren van ongeveer 2%. Een bijzondere prestatie waar ik iedereen die binnen AR actief is voor wil bedanken. Ook voor het nieuwe jaar is

de verwachting dat we onze omzet goed op peil kunnen houden. Ook bij AR Plant realiseren we een mooie omzetgroei. De goede service, het kennisniveau binnen Plant en een scherpe prijsstelling worden goed gewaardeerd in de markt.

Per 1 september is AR een strategische samenwerking aangegaan met Vente Paardenvoeding en Vente Diervoeding. Binnen AR Paard is Vente Paardenvoeding toegevoegd aan de andere drie merken. Dit merk is hoofdzakelijk actief bij maneges in het westen van het land. Voor AR is het een mooie aanvulling omdat we in dat marktsegment minder vertegenwoordigd waren. De integratie van beide merken binnen AR loopt voorspoedig en we worden goed ontvangen bij de klanten van Vente.

Verder is er binnen AR ruim twee jaar hard gewerkt aan het nieuwe ERP-systeem D365. Dit is software die bedrijfsprocessen zoals orderverwerking, voorraadbeheer, productie en logistiek integreert om efficiënter te werken.

Ons huidige systeem was verouderd en werd niet meer ondersteund door de leverancier. Op 7 oktober vond de livegang plaats van het nieuwe D365. Dit was een spannend moment en niet alles verliep gelijk vlekkeloos. In de column op pagina 23 neemt Johan Schuttert u mee in de eerste weken na de livegang. Vanuit het bestuur wil ik mijn waardering uitspreken voor het projectteam dat soms letterlijk dag en nacht heeft gewerkt om alles op tijd klaar te krijgen.

Door de goede omzetten gaat AR een mooi financieel resultaat neerzetten. Al met al kijkt het bestuur tevreden terug op het afgelopen boekjaar. Namens het bestuur wil ik u hartelijk danken voor het vertrouwen dat u het afgelopen jaar in uw coöperatie heeft gesteld.

Ik wens u fijne kerstdagen en een voorspoedig 2025!

Menso Tijssen
Voorzitter bestuur

Inhoud

Varkenshouder
Lekkerkerker

08

18

Vleespluimveehouders
Van Leeuwen

Melkveehouders
Joosten

24

38

Fruittelers
Vernooij

Agenda	04
AR investeert	05
Coöperatie	05
De mensen van de coöperatie	10
Medewerker	17
Pluimvee	18
Bedrijfsontwikkeling	22

Column	23
Varkens	26
Herkauwers	30
Een dag uit het leven van... ..	35
Paarden	36
Plant	38
Familie	47

Op de cover: Martin Lamers, productiemedewerker Rijnzate in Doetinchem.

Colofon

Uniek is een uitgave van AR

Editie: Winter 2024

Redactie: afdeling communicatie & PR

Redactieadres: Postbus 610

6700 AP Wageningen | T 0317-499599

redactie@argroep.nl

©Copyright. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder schriftelijke toestemming van AR.

Agenda

Kijk op www.argroep.nl voor meer informatie en eventuele wijzigingen. Op kennisbijeenkomsten.nl vind je een actueel overzicht van de bijeenkomsten die meetellen voor de verlenging van het Bewijs van Vakbekwaamheid.

9-11 januari

Friese Hengstenkeuring

Leeuwarden

4 februari

GBM-avond boomkwekerij

Locatie volgt

21 januari

Maisavond

Tuil

6 februari

Ondernemersdag fruitteelt

Echteld

23 januari

Maisavond

Didam

13 maart

Districtsavond Noord

Kootwijkerbroek

23-26 januari

Jumping Amsterdam

Amsterdam

17 maart

Districtsavond Zuid

Zaltbommel

25 januari

Finale Subli Competitie

Amsterdam

18 maart

Districtsavond Oost

Heelweg

28 januari

Ondernemersavond akkerbouw

Echteld

20 maart

Districtsavond Midden

Ommeren

29 januari-1 februari

KWPN Hengstenkeuring

's-Hertogenbosch

8 april

Algemene Vergadering

Arnhem

30 januari

Maisavond

Stroe

Uitgelicht: Ondernemersdag fruitteelt

Op 6 februari wordt in Echteld de Ondernemersdag fruitteelt gehouden. In de middag bespreekt CAF de actualiteiten rondom de teelt en gaat onder andere in op de wetgeving, het middelenpakket en de aanpak van perenschurft en kevers. Na een heerlijk diner staan we 's avonds stil bij 25 jaar AR Plant en gaan we met Michael Kortekaas, bekend als een van de Hunters in het gelijknamige tv-programma, nadenken over mentale weerbaarheid. PS: heb je beeldmateriaal vanuit de historie van AR Plant en wil je dit met ons delen? Dit kan via plant@argroep.nl.

AR investeert in... de nieuwe winkelformule voor Welkoop Elst

Alle Welkoop-winkels van AR worden omgebouwd naar de nieuwe winkelformule. Dit keer was het de beurt aan Welkoop Elst. Eind november kon de vernieuwde winkel haar deuren openen.

Om aan te blijven sluiten op het veranderende koopgedrag van consumenten is het belangrijk dat winkels mee veranderen. In de nieuwe winkelformule van Welkoop speelt beleving een belangrijke rol. Marco Burgers (manager AR-winkels): "Voor de ombouw hebben we niet alleen gekeken naar het implementeren van de winkelformule, maar ook naar een verdere optimalisatie van de winkel. Door bijvoorbeeld de luifel aan de voorzijde van de winkel flink te vergroten, hebben we meer ruimte gecreëerd voor ons assortiment planten en aanverwante artikelen. Dit is zowel voor de klanten als voor de medewerkers prettiger."

Aansluiten bij klantverwachting

Marco vertelt waarom deze verbouwing nodig was: "De klantverwachting verandert. Mensen zoeken winkels die voor hen relevant en duidelijk onderscheidend zijn. Voor het winkelteam is deze verbouwing een mooie stap om de winkel klaar te maken voor de toekomst. Met de nieuwe

inrichting en uitstraling van de winkel gaan we onze deskundigheid en services nog beter onder de aandacht brengen."

De verbouwing

Na een intensieve periode van verbouwen en inrichten was de Welkoop-winkel in Elst eind november klaar om heropend te worden. Bedrijfsleider André Krutwagen: "Als team hebben we enorm uitgekeken naar de verbouwing en de nieuwe inrichting van de winkel. De winkel heeft in een aantal weken tijd een complete metamorfose ondergaan. De periode van verbouwen en inrichten was intensief en vroeg flexibiliteit van onze klanten en van het team, maar we zijn supertrots op het eindresultaat. Bij de opening hebben we ook veel positieve reacties gehad." André besluit met een uitnodiging: "Mocht je in de buurt zijn loop gerust binnen, de koffie staat klaar!"

Toekomstbestendige keuze

Welkoop Elst is de zesde AR-winkel die we hebben voorzien van de nieuwe winkelformule. De eerder omgebouwde winkels laten zien dat de nieuwe winkelinterior meer inspireert waardoor klanten langer in de winkel blijven en jongere klanten worden aangetrokken. Dit versterkt de toekomstbestendigheid van de winkels.

Oude situatie

Oude situatie

Wim Krajenbrink draagt het stokje over

Na bijna veertig dienstjaren bij AR gaat Wim Krajenbrink, manager AR Biologisch, met prepensioen. De afgelopen tijd stond in het teken van het afscheid nemen van klanten en het overdragen van zijn taken.

Wim werkt al sinds 1984 in de buitendienst. Eerst bij Provimi in de biggenvoeding en vanaf 1987 bij Geszco in Gaanderen, een van de voorlopers van AgruniekRijnvallei. "Daar richtte ik me naast de varkens op akkerbouw, de graaninname en CCM. In de jaren '90 fuseerden we met Agruniek."

Groei bio-sector

Rond 2000 schakelden de eerste boeren om naar biologisch. Wim: "Bij Agruniek ben ik er vanaf het begin bij betrokken geweest. Vanaf ongeveer 2006 kozen steeds meer boeren voor biologisch.

Vanaf dat moment zijn we dit als Agruniek actiever gaan oppakken en hebben we ook de productie in eigen handen genomen. Ook produceerden we biologische voeders voor Rijnvallei waar we in 2012 mee gefuseerd zijn. Enkele jaren later ontstond dochter-bv AR Biologisch."

AR Biologisch op de kaart

Volgens Wim was het een goede strategische keuze om de biologische productie en voorlichting een eigen bv te geven: "We hadden die jaren de wind mee. De vraag naar biologisch voer groeide enorm en we moesten alle zeilen bijzetten om die groei bij te benen. Door te kiezen voor een aparte bv kozen we voor specialisatie en focus. Al met al een goede zet, zowel voor AR als voor de biologische ondernemers die met AR Biologisch beschikken over een deskundige partner."

Professionele ondernemers

Wim vertelt dat de biologische sector zich sinds de beginjaren sterk heeft geprofessionaliseerd. "Om te ondernemen in de biologische sector hoef je geen idealist te zijn. Al helpt het wel om de regels beter te snappen. Goed economisch denken is belangrijk. Bovendien worden de regels vanuit de overheid steeds weer aangescherpt. Hier moet je als ondernemer ook mee om kunnen gaan."

Stokje overdragen

Per 1 december jl. heeft Wim het stokje overgedragen aan Koert Kuizenga. In het najaarsnummer van Uniek heeft hij zich voorgesteld. Wim: "Van tevoren denk je 'dat kunnen we zo even overzetten', maar ik ben blij dat we hiervoor ruim de tijd hebben genomen. Het is niet alleen het overdragen van klanten en kennis, maar ook heel veel contacten,

Je hoeft geen idealist te zijn om in de biologische sector te ondernemen, maar het maakt het wel makkelijker.

overleggen, mapjes, adressenlijsten, seizoensgebonden activiteiten zoals de graaninname et cetera. Ik ben blij dat iemand uit onze eigen gelederen het overneemt. Bovendien is Koert goed thuis in de biologische sector. Ik heb er alle vertrouwen in dat AR Biologisch bij Koert in goede handen is.”

Bio blijft groeien

Wim verwacht dat de vraag naar biologische producten blijft groeien. “Het gaat misschien niet zo hard als de politiek wil, maar er zijn gewoon steeds meer consumenten die kiezen voor biologisch.” Aan ondernemers

die de overstap overwegen wil Wim meegeven dat een gedegen bedrijfsplan en het juiste moment erg belangrijk zijn. “Vaak wil men overstappen naar biologisch als het bij gangbaar wat stroever gaat, maar het is slimmer om over te stappen op het moment dat bij gangbaar de prijzen goed zijn. Je hebt namelijk een overgangperiode waarin je al wel volgens de biologische maatstaven produceert, maar je producten nog als gangbaar moet afzetten. Als je daar dan een mooie prijs voor krijgt dan kun je de kosten van het omschakelen er al voor een groot deel uit hebben.”

Nieuwe stap

Wanneer de Uniek op de mat valt is Wims vertrek een feit, maar tijdens het interview was hij nog druk bezig met de overdracht: “Eerst dit goed afwerken en dan ga ik eens kijken hoe ik mijn tijd ga invullen. Het zal wennen zijn, want nu ga ik iedere dag op pad. Al die contacten met collega's, klanten en het hele netwerk ga ik zeker missen. Op de vraag wat Wim aan zijn opvolger wil meegeven antwoordt hij: “Koester de biologische sector, dan groei je vanzelf met de sector mee.”

Agractie en Nevedi op bezoek bij AR

Woensdag 16 oktober hadden we Agractie en branchevereniging Nevedi op bezoek op onze locatie in Wageningen.

Als trots lid van Nevedi was het voor ons een waardevol moment om Agractie te laten kennismaken met de brancheorganisatie Nevedi. Tijdens de bijeenkomst

werden de laatste ontwikkelingen in de sector besproken en hebben we afgesteld hoe we samen de belangen van de sector zo goed mogelijk

kunnen vertegenwoordigen. Het bezoek werd afgesloten met een rondleiding door onze voerfabriek, waar onze gasten een kijkje achter de schermen kregen.

Reportage

Varkens presteren beter op circulaire kaaswei

Door wei uit de eigen kaasmakerij aan hun varkens te voeren benut de familie Lekkerkerker de wei optimaal en geeft daarmee invulling aan de circulaire gedachte. Bovendien presteren hun varkens met kaaswei nog beter op het voer van AR.

In Montfoort houden Harry (56), Gerda (55) en hun zoon Daniël (23) Lekkerkerker 4.500 vleesvarkens voor Beter Leven met één ster en antibiotica-vrij. Ook houden ze 170 melkkoeien plus jongvee op bijna 90 ha land. Ze verkazen alle melk van hun koeien tot Boeren Goudse kaas. "Kaas maken gebeurt al generaties lang binnen de familie en de wei ging ook vroeger al naar de varkens", vertelt Harry.

Gezondere varkens

Op advies van AR voeren steeds meer varkenshouders wei, aldus AR-specialist varkens Hans van der Knaap. "De zure werking van kaaswei heeft een positief effect op de vertering, net als CCM. De varkens zijn gezonder, groeien harder en benutten het voer beter. Bovendien geeft kaaswei invulling aan de circulaire gedachte waaraan de landbouw wordt

verwacht te voldoen." Voor varkenshouders die kaaswei voeren maakt AR bedrijfsspecifieke samenstellingen, rantsoenen en voercurves. AR controleert ook de pH en de aanwezigheid van schimmels en gisten. Bij de familie Lekkerkerker krijgen de varkens onbeperkt mengvoer met CCM. "Wei krijgen ze onbeperkt via deze nippel", wijst Harry aan. Inmiddels krijgen de varkens ook wei van twee andere boerenkaasmakers.

AR Varkensaward

Lekkerkerker is bijna een vaste winnaar van een AR Varkensaward waarmee ze al jarenlang tot de beste AR-vleesvarkenshouders behoren. De afgelopen vier maanden was gecorrigeerd voor levende gewichten van 25 tot 117 kilogram de groei 944 gram. "Vorige winter lag de groei zelfs boven de 1.000 gram per dag", geeft Harry aan.

Resultaten vleesvarkens

(gecorrigeerd voor levende gewichten 25-117 kg)

Groei	944 gram
Voederconversie (incl. wei)	2,18
EW-conversie	2,39
Opleggewicht	22,8 kg
Geslacht gewicht	98,1 kg

Positieve invloed wei

Harry schrijft de uitstekende resultaten toe aan het voer en de begeleiding van AR, in combinatie met de wei. AR-specialist varkens Hans van der Knaap roemt ook Lekkerkerker. "Ze willen de beste resultaten en doen daar alles voor." Hans komt maandelijks om de technische resultaten te bespreken. Op basis daarvan en van wat hij ziet in de stallen adviseert hij eventueel om de voergift bij te stellen maar ook geeft hij advies over klimaat en andere dingen.

AR Bedrijfsontwikkeling

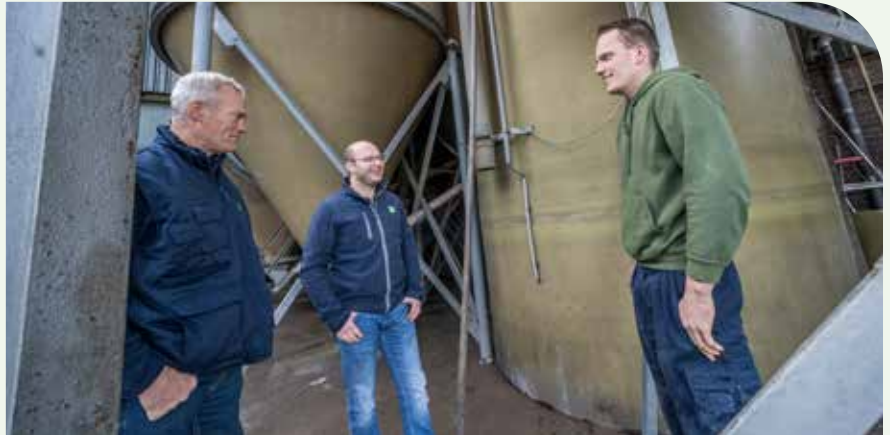
Lekkerkerker maakt volop gebruik van de producten en diensten van AR. De koeien en het jongvee krijgen mengvoer en Sodagrain van AR en gras en mais dat is geteeld met advies, zaad, bemesting en gewasbescherming van AR. Bij de aanvraag van vergunningen en de bouw van stallen laat Lekkerkerker zich adviseren en bijstaan door AR Bedrijfsontwikkeling.

Batterijen voor onbalansmarkt

Afgelopen zomer investeerde Lekkerkerker in vier batterijen met elk 200 kW opslagcapaciteit. "De bedoeling is om voor de onbalansmarkt de batterijen te laden als de stroomprijs laag is en de stroom te verkopen als de prijs hoog is", vertelt Harry. Laden kan met de stroom van de 7.000 m² zonnepanelen op de daken maar ook met stroom van het net als de prijs daarvan laag of zelfs negatief is. Harry: "Zonnepanelen leveren meestal veel stroom als er veel aanbod en weinig vraag is en dus de prijs laag is. Nu kunnen we goedkope stroom opslaan en verkopen als de prijs hoger is." Laden en ontladen gebeurt ongeveer een keer per etmaal. De handel is uitbesteed aan een energiemakelaar.

Veel arbeid

Naast Harry, Gerda en Daniël zijn er twee parttime medewerkers en twee losse krachten. Daniël is vooral de koeienman, verzorgt het vee en de fokkerij en doet ook technische klussen. Koeien voeren en veldwerk doet een loonwerker. Melken gebeurt twee keer daags door één persoon in een twee keer 14 stands snelwisselsysteem. Het rollend

Harry Lekkerkerker samen met varkensspecialist Hans van der Knaap en zoon Daniël.

jaargemiddelde bedraagt ongeveer 8.500 kilogram melk met 4,30 procent vet en 3,80 procent eiwit.

Twee werkdagen op een dag

Tegelijk met de bouw van een nieuwe stal voor de koeien werd vorig jaar de capaciteit van de kaasmakerij verdubbeld. Kaas maken gebeurt om de dag. Wekelijks maken ze ongeveer 3.500 kilogram. Gerda begint daar rond 7.00 uur mee tot ongeveer 13.00 uur.

De laatste twee uur helpt Harry haar. Het plastificeren en dagelijks keren doet een medewerker. Een andere medewerker doet het meeste werk in de varkensstallen, maar in de weekenden doet Harry daar alles. Harry, Gerda en Daniël beginnen 's morgens om 5.00 uur en zijn meestal 's avonds tegen 20.00 uur klaar. Harry: "'s Middags rusten we een half uur maar eigenlijk maken we twee werkdagen op een dag."

De zure werking van kaaswei heeft een positief effect op de vertering.

Familie Lekkerkerker

Wie: Harry, Gerda en zoon Daniël

Wat: melkvee, vleesvarkens, kaas, stroom

Waar: Montfoort

Grootte: 80 ha eigen huiskavel, elders 9 ha pacht

Veestapel: 170 melkkoeien plus jongvee, 4.500 vleesvarkens

De mensen van de coöperatie

Gijs de Gaaij

Bestuurslid coöperatie AR

Gijs de Gaaij (45) woont met zijn vriendin Heike en zoon Dennis in Zuilichem. In maatschap met zijn broer en moeder heeft hij een melkveebedrijf met 175 melk- en kalfkoeien met bijbehorend jongvee. Ze hebben 102 ha grond in gebruik. Hiervan is 83 ha gras en 19 ha mais. Er zijn plannen voor een nieuwe stal. Ook kijken ze naar de mogelijkheden van mestvergisting in clusterverband.

In deze rubriek willen we je kennis laten maken met de mensen van de coöperatie. Dit keer is Gijs de Gaaij aan het woord. Hij is bestuurslid van coöperatie AR en heeft hierin de functie van secretaris.

Hoe ben je bij het bestuur van AR terechtgekomen?

In 2020 ben ik toetgetreden tot het bestuur van AR. Daarvoor heb ik zes jaar deel uit mogen maken van de sectorcommissie rundvee. Ik heb me beschikbaar gesteld omdat ik de coöperatie belangrijk vind. AR is een coöperatie die ervoor is om het rendement op het boerenervf te vergroten. Dit is ook hoe ik een coöperatie zie en hier wil ik me graag voor inzetten. Daarnaast geeft het me energie om samen met de overige bestuursleden en de directie bezig te zijn met de toekomst van onze coöperatie.

Hoe gaat zo'n vergadering?

We vergaderen acht keer per jaar. Tijdens de vergaderingen bespreken we onder andere de financiële cijfers en de contacten met andere coöperaties. Ook komen mogelijke overnames of investeringen aan bod. Dit voorjaar spraken we bijvoorbeeld over de strategische samenwerking met Vente Paardenvoeding/Diervoeding. We beoordelen of iets in de strategie past en of de koop verantwoord is. Daarnaast zijn we een klankbord voor de directie.

Haal je er ook voordeel uit voor je eigen bedrijf?

Ja, als bestuurslid vergaar je veel kennis en vergroot je je netwerk. Daar heb je thuis zeker voordeel van. Daar tegenover staat dat het weleens lastig is als je gras wilt inkuilen terwijl er een vergadering is.

Wat breng jij mee in het bestuur?

Mijn achtergrond bij een accountantskantoor zorgt voor een mooie financiële basis. In de ledenraad van FrieslandCampina heb ik ervaring opgedaan als bestuurder. Met name de discussies over governance daar helpen me om ook kritisch te kijken hoe dit bij AR is geregeld.

Hoe kijk je tegen de coöperatie aan als organisatievorm?

Het is een organisatievorm die ervoor zorgt dat de verdiensten niet bij grote beleggers terecht komen, maar bij de leden. Ook is het een aantrekkelijke werkgever door de langetermijndoelstelling. Een coöperatie moet als bedrijf relevant blijven en dus de juiste producten en/of kennis tegen de juiste prijs kunnen leveren. AR is een kundige coöperatie, denkt mee en is oplossingsgericht. De kwaliteit van de producten is van topniveau.

Wat zijn de grootste uitdagingen waar de coöperatie voor staat?

Momenteel is de krimp van de veestapel iets wat nauwlettend in de gaten wordt gehouden. Ook wordt steeds meer om breed- en strategisch advies gevraagd. Het bestuur toetst het beleid aan de strategie en daagt de directie uit hierop te acteren.

Wil je verder nog iets kwijt?

Laat als lid je mening horen. Dit helpt mij als bestuurslid om de juiste keuzes te maken.

Noteer alvast in je agenda:

Algemene Vergadering AR op 8 april 2025

Op dinsdagavond 8 april wordt de Algemene Vergadering van AR gehouden. Dit keer in Sportcentrum Papendal in Arnhem.

Voor de Algemene Vergadering hanteren we een driejaarlijkse cyclus met ledenverhalen, externe sprekers en een ledenevenement. Dit jaar is het de beurt aan een externe spreker, en niet de minste: Erben Wennemars zal zijn inspirerende verhaal vertellen.

Programma

Om 20.00 uur begint het formele gedeelte en staat de goedkeuring van de jaarcijfers centraal. Vanaf 21.00 uur neemt

oud-schaatser Erben Wennemars je mee in zijn levensverhaal. Erben groeide op als zoon van een melkveehouder waarbij hij veerkracht leerde ontwikkelen. Hiermee heeft hij in zijn lange schaatscarrière vele successen behaald. Met Erben als spreker ben je ervan verzekerd dat je met een frisse dosis optimisme huiswaarts keert.

Districtsavonden

Ook de districtsavonden in maart staan weer op het programma. In de agenda op pagina 4 kun je zien wanneer de bijeenkomst in jouw district plaatsvindt. Begin volgend jaar krijgen de leden een persoonlijke uitnodiging voor deze avonden en de Algemene Vergadering en kan men zich aanmelden.

Vacatures bij AR

Wij hebben een aantal interessante vacatures bij AR. Dus wil je ook werken in de mooiste sector van Nederland? Kijk dan gauw of er iets bij zit voor je.

- Operator mengvoerfabriek Barneveld
- Operator mengvoerfabriek Helvoirt
- Chauffeurs bulkwagen
- Specialist geitenhouderij
- Allround medewerker Rijnzate Wageningen
- Business controller

Scan de QR-code voor meer informatie over onze vacatures of ga naar argroep.nl/vacature

Uitgelicht: specialist geitenhouderij

Heb jij passie voor melkgeiten en ben je specialist op het gebied van geitenhouderij of wil je dit worden? Geweldig! We zoeken een enthousiaste collega om ons team te versterken. Als specialist geitenhouderij ben jij hét aanspreekpunt voor de geitenhouders. Je biedt op maat gemaakte voeradviezen aan en werkt nauw samen met onze klanten om hun bedrijfsresultaten te optimaliseren.

DG drs. Marten van den Berg van ministerie van LNVN.

Commercieel directeur Johan Schuttert trapte de dag af met een terugblik op de historie van AR Biologisch. Hij vertelde over de ontwikkeling van de biologische voerproductie binnen het bedrijf. Johan benadrukte het belang van goed verteerbare eiwitrijke grondstoffen in biologisch voer; een uitdaging gezien de beperkte beschikbaarheid van biologische alternatieven.

Visie van het ministerie: groei naar 15%

Drs. Marten van den Berg, directeur-generaal van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LNVN) deelde de ambitie van het ministerie: in 2030 moet 15% van het landbouwareaal in Nederland biologisch zijn. Dit is een forse stijging ten opzichte van de huidige 4,8%. Van den Berg legde uit dat het ministerie werkt aan een brede strategie om dit te realiseren. Hij benadrukte dat vraag en aanbod gelijk op moeten gaan en dat de markt daarbij in de lead is.

Ketenaanpak en samenwerking

Paulien Hoftijzer van ketenorganisatie Bionext ging in op gedragsbeïnvloeding van consumenten via 'nudging'. Door consumenten subtiele 'duwtjes' in de juiste richting te geven via boodschappen als 'Kies voor smaak, kies voor

Ondernemersdag biologisch: waar staat de biologische landbouw in 2030?

Op 3 december vond de Ondernemersdag biologisch plaats, met als thema: **Waar staat de biologische landbouw in 2030?** Tijdens deze dag werden ondernemers bijgepraat over de kansen, uitdagingen en ontwikkelingen in de sector. Ook werd er afscheid genomen van manager AR Biologisch Wim Krajenbrink.

biologisch', steeg de verkoop van biologische producten met gemiddeld 20% in de supermarkten waar de pilots werden uitgevoerd. Ze benadrukte dat samenwerking met retailers essentieel is voor succes. Willem Groenbergen van Biohuis gaf aan dat er nog veel werk te doen is om Nederland, dat achterloopt op andere Europese landen, in beweging te krijgen. Biohuis werkt vanuit vijf strategische pijlers om de biologische consumptie te laten groeien.

100% biologisch en 100% EU?

Ramon Wijs, inkoper biologische grondstoffen bij AR, gaf een realiteitscheck. De beschikbaarheid van biologische eiwitrijke grondstoffen blijft een knelpunt, vooral voor pluimvee- en biggenvoeders. Veel eiwitten moeten uit Afrika en Azië komen, omdat Europa onvoldoende produceert. Hierdoor is het niet voor alle diersoorten mogelijk om 100% EU en 100% biologische grondstoffen in te zetten.

Afscheid Wim Krajenbrink

Tijdens de ondernemersdag hebben we ook afscheid genomen van Wim Krajenbrink die gaat genieten van zijn prepensioen. Wim wordt als manager AR Biologisch opgevolgd door Koert Kuizenga. Wim is ruim 37 jaar in

dienst geweest en stond aan de wieg van biologisch binnen AR. Tijdens de ondernemersdag werd Wim kort toegesproken door Johan Schuttert. Hij vertelde onder andere dat Wim geen seconde hoefde na te denken toen hij gevraagd werd als trekker van biologisch voer binnen Agruniek. Verder roemde hij Wim om zijn jarenlange en gedreven inzet.

Scan de QR-code om meer te lezen over deze interessante dag.

Even voorstellen

Afgelopen periode zijn drie specialisten gestart bij AR. Ze stellen zich graag aan je voor.

Specialist rundvee

Stefan van Someren (28 jaar)

Woonplaats

Ik woon in Meeuwen, Noord-Brabant.

Wat heb je hiervoor gedaan?

Na het afronden van de opleiding Veehouderij op de HAS in 's-Hertogenbosch heb ik twee jaar als zzp'er gewerkt op meerdere melkveebedrijven en een rosékalverenbedrijf. Door dit werk kwam de vacature bij AR op mijn pad. Voor mij geen onbekende werkgever, want tijdens mijn opleiding heb ik al ruim een half jaar stagegelopen bij AR.

Wat heb je met de agrarische sector?

Ongeveer dertien jaar geleden ben ik in de melkveehouderij gaan werken en van daaruit is mijn interesse gegroeid.

Wat spreekt je aan in je functie?

Het samen met de boeren aan het werk gaan om een bedrijf zo goed mogelijk te laten draaien. Daarnaast spreekt de afwisseling me aan, aangezien de agrarische sector heel divers is qua type ondernemers.

Wat doe je in je vrije tijd?

In mijn vrije tijd werk ik nog steeds bij een aantal melkveebedrijven. Verder doe ik ieder jaar mee aan een evenement bij mij in de buurt, namelijk autovoetbal. Ook doe ik één keer per jaar mee aan de Carbage run.

Specialist varkens

Rick Baake (26 jaar)

Woonplaats

Ik woon in Enschede.

Wat heb je hiervoor gedaan?

Ik heb de opleiding Varkens- en Pluimveehouderij aan de HAS in Dronten gevolgd. Tijdens mijn afstudeerstage bij AR heb ik onderzocht hoe voeding kan helpen om staartbijten te verminderen.

Wat heb je met de agrarische sector?

Vanuit huis hebben wij een gesloten varkensbedrijf (zeugen en vleesvarkens) met zoogkoeien en agrarisch natuurbeheer.

Wat spreekt je aan in je functie?

Het elke dag ontwikkelen en gezamenlijk met ondernemers stappen vooruit kunnen zetten.

Wat doe je in je vrije tijd?

In mijn vrije tijd ben ik vooral op het thuisbedrijf te vinden, hier is genoeg te doen. Daarnaast doe ik bestuurswerk in de buurtkring en ga ik graag naar een voetbalwedstrijd met vrienden.

Specialist bedrijfsontwikkeling

Niek Fierkens (23 jaar)

Woonplaats

Ik woon op een melkveehouderij in het buitengebied van Didam.

Wat heb je hiervoor gedaan?

In juli ben ik geslaagd voor de studie Biosystems Engineering (Agrotechnologie) in Wageningen.

Wat heb je met de agrarische sector?

We hebben thuis een melkveehouderij met ongeveer 90 koeien plus bijbehorend jongvee, waar ik naast het werk bij AR vaak bezig ben.

Het melkveebedrijf hoop ik op lange termijn voort te zetten.

Wat spreekt je aan in je functie?

De verbinding met de praktijk, de collega's en de kennis die ik van hen kan opdoen. Daarnaast is het werk op tien minuten afstand van huis, wat handig te combineren is met een boerderij.

Wat doe je in je vrije tijd?

Ik ben weer gestart met voetbal bij SV Loil, verder werk ik graag op de boerderij.

Project Mest en Mineralen

KringloopWijzer als hulpmiddel voor management en verlagen mestafzetkosten

Om de mestafzetkosten in de hand te houden, werkt AR aan het project Mest en Mineralen. Hierin werken dochter-bv's AR Voer, AR Plant en AR Bedrijfsontwikkeling samen. Dit keer zijn Harold Vogels (manager AR Bedrijfsontwikkeling) en Dik-Jaap Wentink (specialist bedrijfsontwikkeling) aan het woord.

Harold schetst het probleem: "De plaatsingsruimte voor dierlijke mest wordt steeds kleiner. Dit maakt het lastiger en duurder om mest af te zetten. Door kennis van ruwvoerteelt, voeding en bedrijfsontwikkeling te bundelen kunnen we rundveehouders nog beter bijstaan bij het optimaliseren van het bedrijfsmanagement."

Rol AR Bedrijfsontwikkeling

In de vorige edities van de Uniek heb je kunnen lezen hoe je met de inzet van het juiste voer en de juiste ruwvoerteeltmaatregelen zelf invloed hebt op de mestafzet. Om tot die maatregelen te komen heb je wel de juiste berekeningen nodig. En daar komt AR Bedrijfsontwikkeling om de

hoek kijken. Dik-Jaap: "Wij genereren en analyseren de gegevens van de KringloopWijzer. Op basis hiervan berekent de rundveevoorlichter het optimale rantsoen en bepaalt de ruwvoerteeltvoorlichter welke meststoffen waar en wanneer ingezet kunnen worden."

Soms kun je met kleine maatregelen al veel bereiken in de mineralenefficiëntie.

KringloopWijzer analyseren

Binnen het project Mest en Mineralen werkt AR met een aantal pilotbedrijven. Op deze bedrijven kijken we hoe de maatregelen in de praktijk uitpakken. Dik-Jaap: “We analyseren de KringloopWijzers van deze melkveebedrijven. De KringloopWijzer geeft inzicht in het gebruik en verbruik van mineralen op het bedrijf. Hierbij richten we ons met name op de BEX-berekening, oftewel de berekening van de excretie van stikstof en fosfor op een bedrijf. Aan de hand van de cijfers kijken we wat de verbeterpunten zijn. Door hierop te sturen, bijvoorbeeld met (ruw)voer en bemesting, kun je de mestafzet verlagen.” Harold vult aan: “Als we naar de toekomst kijken, gaat het erom dat we zo efficiënt mogelijk omspringen met de inzet van stikstof en tegelijkertijd oog houden voor melkproductie en rendement.”

Pilotbedrijven

“Welke insteek en maatregelen passend zijn, hangt sterk af van de ondernemer en de bedrijfsvoering”, vertelt Dik-Jaap. “Voor het ene bedrijf is het gunstig om op BEX-voordeel te sturen waarbij je vooral kijkt naar het rantsoen, voerefficiëntie, het ureum in de melk en de hoeveelheid melk per kg stikstof- of fosfaatexcretie.

Het andere bedrijf richt zich meer op het CO₂-verhaal: hoe draai je, waar komt de uitstoot vandaan (rantsoen, uit de pens) en hoe verlaag je dat? De juiste maatregelen zijn dan ook echt maatwerk.” Harold benadrukt dat de rol van AR Bedrijfsontwikkeling hierbij ligt in het omzetten van kengetallen naar een betere bedrijfsvoering waarmee bedrijfsspecifieke doelen behaald gaan worden. “De voorlichters vanuit Voer en Plant nemen dit mee in hun adviezen voor concrete maatregelen en AR Bedrijfsontwikkeling monitort de resultaten weer.”

Belang van de juiste bemesting

Dik-Jaap: “In dit hele mest- en mineralenverhaal wordt de keuze voor de bemesting steeds belangrijker en komt dit steeds nauwkeuriger. Er mag minder dierlijke mest toegepast worden. Daardoor kunnen in de bodem tekorten ontstaan van onder andere stikstof, fosfaat en zwavel. Het is dus nodig om dit aan te vullen met kunstmeststoffen. Hoe ga je die inzetten? Hoeveel, welke soort en op welke percelen? Omdat ondernemers zo efficiënt mogelijk willen bemesten wordt er steeds minder gekozen voor standaard-meststoffen en steeds vaker voor een blend waarbij je zelf de samenstelling kunt bepalen. Doordat de plaatsingsruimte kleiner

wordt, verschuift ook het moment van toepassen van de mest. Je moet per gewas kijken wat het juiste moment is, onder andere voor een optimaal ruw eiwit in het gewas. Ook moet je rekening houden met NV-gebieden (met nutriënten verontreinigde gebieden). In deze gebieden wordt de totale stikstofgebruiksnorm nog extra verlaagd; dat betekent dat er naast minder dierlijke mest er ook minder stikstof uit kunstmest gebruikt mag worden. Hier moet je nog nauwkeuriger bemesten om verliezen te verminderen en de grondwaterkwaliteit te verbeteren. Op basis van onder andere de KringloopWijzer maken wij de berekeningen voor een bemestingsplan: hoeveel kunstmest mag er überhaupt gestrooid worden. AR Plant maakt vervolgens de gewasspecifieke bemestingsadviezen.”

Integrale aanpak

Harold besluit: “We zijn ervan overtuigd dat met een integrale aanpak de meeste winst te behalen is. Dus én de cijfers goed analyseren én sturen met voer én sturen op de ruwvoerteelt en de bemesting. Soms kun je met kleine maatregelen al veel bereiken in de mineralenefficiëntie. Uiteindelijk moet het wel beloond worden in financieel rendement.”

Dirk Willemsen
Planning voer

Jantine Weekhout
Administratie

Hans Ebberts
Verkoop pluimvee

Eric Mol
Zakgoed Lienden

Jubilarissen

Luc Schmitz
Kwaliteitszorg

Jan van den Bosch
Klantenservice Voer

Afgelopen periode waren er maar liefst vier medewerkers 25 jaar in dienst bij de coöperatie. Luc Schmitz en Jan van den Bosch vierden zelfs hun 40-jarig jubileum. Uiteraard zijn de jubilarissen in het zonnetje gezet.

AR Fonds: doe er je voordeel mee

Voor de toekomst van de agrarische sector zijn maatschappelijk draagvlak en een positieve beeldvorming belangrijk. Het AR Fonds wil hieraan bijdragen en biedt financiële ondersteuning aan initiatieven die laten zien dat voedsel(productie) boer en burger met elkaar verbindt.

Om die verbinding te versterken is het belangrijk dat de bewustwording van burgers vergroot en versterkt wordt. Dit kan bijvoorbeeld door het bestaansrecht van boeren te promoten en door het creëren van draagvlak in de buurt. Dus organiseer je een leuke activiteit of heb je iets anders bedacht om burgers te betrekken bij het boerenbedrijf? Kijk dan of je aanspraak kunt maken op het AR Fonds.

Ondersteuning in 2024

In 2024 hebben we de volgende initiatieven ondersteund:

- In district Midden: het Oogstfeest Kromme Rijnstreek en de Kraatsmarkt in Bennekom.
- In district Noord: open dag 'Boer beter met nul op de meter' om te laten zien dat varkensbedrijf Buut'n Gewoon in Rouveen hard op weg is om energieneutraal te worden.
- En in district Oost: de Pieperdag in Aalten.

Meer informatie

Wil je meer weten of een aanvraag indienen? Kijk op argroep.nl/arfonds of scan de QR-code.

Kraatsmarkt 2024. Foto: Dick Martens, BDU

Kennismaken met Marije Beumer

Webshopbeheerder

Marije is 39 jaar en woont samen met haar vriend in Arnhem. In 2021 kwam ze bij AR terecht. “De vacature voor webshopbeheerder sprak me gelijk aan doordat mijn interesses voor zowel paarden als marketing en e-commerce in deze functie samenkomen. Ik heb gesolliciteerd en kon aan de slag.”

Wat doe je precies?

“Het werk van webshopbeheerder is heel erg breed. De basis is ervoor zorgen dat de webshop goed draait en de juiste producten met de juiste informatie en prijzen erop staan. Daarnaast vraagt het om veel marketing, bijvoorbeeld zoekmachine-advertenties, zoekmachine-optimalisatie, social media en nieuwsbrieven. Ook werk ik aan het strategische stuk: ik schrijf een ondernemingsplan en overleg met de directie, bijvoorbeeld over de toekomst van online verkopen. Het klantcontact loopt grotendeels via de klantenservice, maar als er technische dingetjes zijn, bijvoorbeeld als iets niet werkt, dan komen klanten direct bij mij terecht. Tot slot heb ik veel contact met collega's, leveranciers, een marketingbureau en de websitebouwer om alles goed te laten verlopen.”

Hoe zien jouw werkdagen eruit?

“Meestal zit ik op kantoor in Lienden of Wageningen. 's Ochtends check ik de bestellingen die via de webshops zijn binnengekomen. Gemiddeld zijn dat er zo'n 25 tot 30 per dag. Ik kijk of er iets besteld moet worden en of er opmerkingen zijn geplaatst. Daarnaast werk ik klantoverzichten en rapportages bij en zorg ik ervoor dat de webshop technisch goed draait. Iedere vier weken is er een webshopoverleg waarbij een aantal collega's aanschuiven.”

Wat maakt de webshops volgens jou succesvol?

“De belangrijkste succesfactor is denk ik de specifieke markt die we bedienen. De klanten van de webshop wonen vaak

buitenaf, houden hobbymatig dieren en hebben een grote tuin. Ook bij paardenhouders zijn het niet de grote stallen, maar wel paardenhouders met meerdere paarden. Zij hebben te veel nodig om het zelf te halen bij de winkel, maar te weinig om het in bulk te bestellen.”

Hoe hou je die stijgende lijn vast?

“Wat je vaak ziet bij webshops is dat ze eerst een sterk stijgende lijn laten zien en dan stabiliseren. De vraag is dan: blijf je in die stabilisatie of ga je iets doen om de groei vast te houden? Wij willen graag die stijgende lijn vasthouden. Waar ik op let is het percentage nieuwe klanten per maand; zolang dat niet te hard terugloopt laat je een mooie groei zien. Om die groei vast te houden zijn we dit jaar een samenwerking aangegaan met NAF, een leverancier van supplementen en verzorgingsproducten. Hiermee verbreden we ons assortiment. Met dit soort keuzes blijft de webshop in ontwikkeling.”

Wat zijn de grootste uitdagingen van het werk?

“De ontwikkelingen van e-commerce gaan razendsnel. Denk aan de inzet van AI. Hoe en wanneer spring je hierop in? Het is ook spannend hoe de markt zich gaat ontwikkelen. In de hippische sector gebeurt van alles, er mag steeds minder. En ook online: welke webshops komen erbij die uit dezelfde vijver willen vissen?”

Wat vind je het leukste aan het werk?

“Het voelt als mijn eigen tokootje. Ik krijg veel vrijheid om zelf de lijn uit te zetten voor de webshops. Dit maakt het soms ook spannend: hoe draaien we deze maand? Maar ook dat maakt het leuk, zeker omdat beide webshops het goed doen. Ik wil wel benadrukken dat ik het niet alleen doe. Het succes van de webshops is ook afhankelijk van collega's van onder andere de klantenservice, verkoopadministratie en de zakgoedloodsen.”

AR heeft twee webshops: paardenvoer.nl (sinds eind 2018) en ARwebshop.nl (sinds eind 2021). Aan het roer staat webshopbeheerder Marije Beumer. Zij zorgt ervoor dat beide webshops in de lucht zijn, gebruiksvriendelijk zijn en dat de juiste producten erop staan. Daarnaast bedenkt zij de toekomstplannen en strategie voor de webshops.

Wist je dat...

Marijes broer Rutger ook ooit op de administratie bij AR heeft gewerkt? Hoewel hij er al een paar jaar niet meer werkt, kwam hij de vacature tegen en tipte meteen Marije!

Familie Van Leeuwen breidt zeugenhouderij uit met vleeskuikentak

De familie Van Leeuwen uit Dreumel startte dit voorjaar een geheel nieuwe bedrijfstak naast hun reguliere zeugenhouderij. Ze bouwden een stal voor biologische vleeskuikens en hebben inmiddels twee rondes achter de rug. Sander van Leeuwen, hoofdverantwoordelijk voor de vleeskuikens, is heel tevreden over hoe het tot nu toe verloopt.

Samen met zijn ouders Hans en Christa van Leeuwen runt de 31-jarige Sander een zeugenbedrijf met 1.000 zeugen en sinds juni dus een biologische vleeskuikenhouderij.

Keuze voor biologische vleeskuikens

Ze houden 12.800 biologische vleeskuikens, de langzaam groeiende Hubbard JA-CY57, die negen weken op het bedrijf blijven. Vanwaar deze keuze? Sander: "De markt voor biologisch kippenvlees is al jaren goed. Er is vraag naar; er wordt veel biologisch vlees geïmporteerd vanuit België en Frankrijk." De stal is 1.600 m² groot, de maximaal toegestane staloppervlakte voor een biologisch vleeskuikenbedrijf, en bestaat uit drie compartimenten, gescheiden door 1,20 meter hoge afscheidingswandjes.

Modernste technieken

De stal is voorzien van de modernste technieken. "We hebben bijvoorbeeld

driekleurenverlichting: wit, rood en blauw", licht Sander toe. "Blauw voor tijdens het vangen en rood voor als er eventueel pikkerij voorkomt. De ventilatie is volledig geautomatiseerd, net als de verwarming en de verduisterbare daglichtvoorziening. Alle voerlijnen met bakjes en waterleidingen met drinknippeltjes zijn elektrisch oplierbaar en er is een automatisch weegstelsel voor de kuikens. Daarnaast is alles op afstand instelbaar via de telefoon." De eerste vier weken blijven de kuikens binnen en wordt er verwarmd via de cv-ketel. Er is een warmtewisselaar die bij het ventileren de inkomende lucht opwarmt met de uitgaande lucht. Een cameraverbinding biedt vanuit huis zicht op de stal.

Opstart

De bouw van de vleeskuikenstal heeft Sander als stressloos ervaren. "Ik stond volledig achter wat we gingen doen, had het van alle kanten goed voorbereid en

de juiste mensen en gespecialiseerde bedrijven om me heen verzameld.” Ook de begeleiding vanuit AR bevalt heel goed. Anouk Hannink en Hans Ebbers, specialisten voor de biologische vleeskuikenhouderij, waren betrokken bij de opstart. “In het begin was het best wel intensief”, erkent Sander. “Je wilt graag dat het goed gaat. Ik heb veel gehad aan hun adviezen hoe ik dingen moest aanpakken. Want alles was nieuw voor me. Gewone praktische tips. Bijvoorbeeld hoe ik de stal moet klaarmaken voordat de kuikens gelost worden. Eerst de stal warmstoken en pas daarna het strooisel op de vloer. Niet andersom. En dat je de

waterleiding moet doorspoelen vier uur voordat de kuikens komen, zodat het water niet te warm of te koud is. Hoe hoog de druk van de waterleiding moet zijn en hoe hoog hij moet hangen. En welke signalen de kuikens afgeven die ik moet zien op te pikken. Dat soort dingen. Ik had geen idee. Zij weten precies te vertellen hoe je dat moet aanpakken.”

Ontdekkingstocht

De vleeskuikentak bevalt tot nu toe heel goed. “Ik heb er relatief weinig werk mee. Het laden en schoonmaken kosten het meeste tijd”, aldus Sander. “Ik heb nu twee rondes gedraaid en als ik alles op

een rijtje zet, ging het best goed. Al leer je iedere ronde weer wat nieuws. Het is voor ons ook een ontdekkingstocht. Alles is nieuw. Maar met hulp van de dierenarts, de voeradviseurs en je eigen gezonde verstand van beesten, kom je ver.” Toekomstplannen? “Voorlopig niet! Zet maar in het stuk dat we een fulltime medewerker zoeken voor de zeugentak. Pas als we die hebben gevonden, gaan we weer plannen maken voor de toekomst.”

Tekst: Jollette van Eijden.

Dit najaar is Noud Verstraten (56) gestart als specialist pluimvee bij AR. Wat hem in de eerste weken opviel bij de pluimveeklanten van AR is dat er bijzonder weinig onder eind in de koppels zit. Noud vertelt hoe dit kan en geeft tips om het aantal achterblijvers nog verder te minimaliseren.

Noud: “In mijn introductieperiode heb ik met collega’s diverse legkoppels bezocht en wat me vrijwel direct opviel is dat het bij de meeste koppels echt zoeken was naar achterblijvers. Achterblijvers zijn er natuurlijk altijd, maar de uitdaging is om die achterstand zoveel mogelijk te beperken. Oftewel: focus op de aanhakers, zodat het uiteindelijk zo min mogelijk afhakers worden.”

Strategie AR

Focussen op de aanhaker is dan ook de strategie van AR. Achterblijvers geven een signaal af van het hele koppel. Door te sturen op de achterblijvers wordt het hele koppel sterker. Bovendien wordt het resultaat bepaald door de zwakste schakel in de keten. Het beperken van het onder eind van een koppel zie je dan ook terug in het uiteindelijke technische resultaat.

Hoe herken je achterblijvers?

- Ze zijn het tegenovergestelde van de voorloper, dus minder ver ontwikkeld;
- Deze hennen zijn 10% lichter dan het gemiddelde;
- Ze zijn beperkt in beweging/gedrag;
- Achterblijvers nemen onvoldoende voer/nutriënten op (selectief eten/minder goede vertering);
- Ook nemen ze onvoldoende water op.

Wat zijn de gevolgen van achterblijvers voor het hele koppel?

- Verlies van productiepotentieel;
- Lagere voerefficiëntie (wel onderhoudsvoer en weinig/geen productie);
- Toenemende onrust/stress in een koppel;
- Verminderde weerstand, vatbaarder voor ziekte;
- Vervroegde en verhoogde uitval.

Wees alert

Noud benadrukt het belang van alert zijn en snel ingrijpen: "Ondereind kan uitval worden als de signalen te laat opgemerkt en aangepakt worden. Hierdoor kunnen de dieren niet meer volledig herstellen. Snel selecteren of apart zetten heeft twee doelen. Het geeft een beter beeld

van het verloop in het koppel én het vermindert het risico op infecties, stress en verenpikken of agressief pikken."

Voorkom ondereind

De kunst is natuurlijk om het ondereind zo beperkt mogelijk te houden. Noud: "Door preventief te handelen en goed te monitoren kun je selectie/uitval voorkomen. Dit begint bij een goede opfok; een goed begin is immers het halve werk. Vervolgens moet de opstart van een jong koppel goed afgestemd worden op de opfok. Hierbij is het belangrijk om te sturen op diergewicht en ontwikkeling en niet op leeftijd. Aspecten als licht, lucht, water, voer, gedrag en hengewicht zijn belangrijk om hierin mee te nemen."

De volwassen hen

Noud: "Houd bij dit alles in gedachten dat een leggen pas rond de 30 weken leeftijd volwassen is. Een hogere voeropname bij de start heeft een gunstig effect op het hengewicht en leidt tot een significant hogere voerwinst aan het einde van een ronde. Het hengewicht later corrigeren is moeilijk vanwege het genetisch legpotentieel."

Rekenvoorbeeld: minder uitval

We gaan uit van een koppel van 50.000 hennen. Wanneer de gemiddelde uitval 0,04% per week lager is, dan betekent dat gemiddeld 21 hennen minder uitval per week. Op 100 weken leeftijd is dat zo'n 1.680 hennen (circa 3,4%) minder uitval! Dit is al gauw een productiepotentieel van ruim 8 eieren per opgehokte hen meer (cumulatief zijn dit zo'n 400.000 eieren extra!). Kortom: focussen op de aanhakers is zeker de moeite waard.

Belang van een uniform koppel

"Hoe uniformer het koppel, hoe beter er gestuurd kan worden met de voersamenstelling", vervolgt Noud. "De structuur van het voer is essentieel voor leghennen. Van nature selecteren leghennen; ze nemen alleen de volledige voeding (met alle nutriënten) tot zich als de structuur van het voer aantrekkelijk en egaal is. Ze selecteren dus op deeltjesgrootte en niet op voedingsstoffen. Daarom focussen we op zuivere grondstoffen met een optimale voederwaarde. De inzet van dierlijk eiwit en/of vismeel zijn hier goede voorbeelden van met een gunstig aminozuurpatroon, een goede verteerbaarheid en een gunstig effect op de darmflora. We stemmen het voer af op iedere levensfase. In overleg met de pluimveehouder sturen we op datgene wat voor dat koppel nodig is."

Ei-plus aanpak

Een hen die zich goed voelt presteert beter. De vitaliteit hangt af van allerlei aspecten. Voeding is uiteraard belangrijk, maar ook het management in de stal is bepalend voor het welzijn en daarmee de prestaties van de dieren. Met onze Ei-plus aanpak kijken we waar we met kleine aanpassingen het maximale resultaat kunnen behalen.

Noud Verstraten

specialist pluimvee

06-13679051

n.verstraten@argroep.nl

Zo ontwikkel je een **robuuste** biologische hen

Het blijft een uitdaging om biologisch pluimveevoer volledig af te stemmen op de behoeften van de hen. Bij AR geloven we dat investeren in de opfok de basis is voor een sterke, robuuste hen op latere leeftijd. De keuze van grondstoffen en de toepassing van derogatie in de opfok spelen hierin een cruciale rol.

In de eerste weken van de jonge opfokken is het verstandig om niet te besparen op de voerprijs. Zuivere en goed verteerbare grondstoffen helpen de hen bij haar ontwikkeling en groei. Onze gespecialiseerde biologische pluimveevoerfabriek in Barneveld is hierin een belangrijke schakel. Voor de jonge hennen maken we optimaal gebruik van goed verteerbare dierlijke eiwitbronnen, zoals vismeel. Verder zorgt de derogatie (waardoor het biologische voer 5% gangbare

grondstoffen mag bevatten) ervoor dat de gangbare dierlijke eiwitbronnen hemoglobinepoeder en verwerkt dierlijk eiwit kunnen worden toegepast. Dit is essentieel, hierdoor kan namelijk worden voldaan aan de aminozuurbehoefte van de jonge opfokken. Daarnaast zorgt dierlijk eiwit voor een verbeterde darmgezondheid waardoor ook de opname van andere nutriënten verbetert.

Derogatie onder druk

Die derogatie staat echter onder druk. Zonder de derogatie moet er gebruikgemaakt worden van voornamelijk plantaardige eiwitbronnen. Hierbij zijn extreem hoge eiwitgehalten in het voer nodig om te voldoen aan de aminozuurbehoefte. De jonge hen kan deze hoge eiwitgehalten niet goed aan waardoor er grote hoeveelheden onverteerd eiwit achter in het verteringsstelsel terechtkomen. Dit eiwit wordt vervolgens gefermenteerd en dient als voedingsbodem voor bijvoorbeeld clostridium. Om goed bevederde en robuuste hennen op te fokken is het dus essentieel dat de derogatie van 5% gangbare grondstoffen in het opfokvoer behouden blijft.

Overige grondstoffen

Naast de selectie van goed verteerbare eiwitbronnen is er ook aandacht nodig voor de andere grondstofkeuzes. Zo is

het belangrijk om voldoende verterende grondstoffen zoals haver en gerst te gebruiken. Dit zorgt voor een rustiger verlopende vertering. Probiotica die de darmgezondheid ondersteunen kunnen bijdragen aan een goede darmflora wat nodig is voor een optimale benutting van het voer.

Transitie naar leg

Ook op het legbedrijf is het belangrijk om tot 35 weken niet te veel te besparen op het voer. De hen is nog in de groei, terwijl ze ook in productie begint te raken. Bovendien vindt dan de omschakeling naar 100% biologisch voer plaats. Een belangrijke grondstof om de hen bij deze transitie te ondersteunen is vismeel. Vismeel is een goed verteerbare eiwitbron die de voeropname stimuleert en bijdraagt aan het verhogen van het lichaamsgewicht. Daarom voegen we bij AR standaard vismeel toe in de eerste weken van de opstart. Een gezonde en robuuste hen op 40 weken leeftijd is ook weerbaarder tegen wormen. Daarnaast kan op latere leeftijd ook gemakkelijk teruggeschakeld worden in voer.

Gespecialiseerde fabriek Barneveld

In Barneveld hebben we twee pluimveevoerfabrieken naast elkaar. De productielijnen zijn volledig gescheiden van elkaar. In de ene fabriek wordt alleen biologisch pluimveevoer geproduceerd en in de andere alleen gangbaar pluimveevoer. Deze specialistische productie biedt ons de ruimte om die grondstoffen te kunnen verwerken die nodig zijn voor een optimale ontwikkeling van de dieren. Zo profiteer je van de beste voersamenstellingen voor jouw pluimvee.

Jeffrey de Rooij
nutritionist pluimvee
06-30638386
j.derooij@argroep.nl

Actuele info GLB?

Bezoek onze website

Niets zo veranderlijk als de wet- en regelgeving voor de agrarische sector. Denk bijvoorbeeld aan de normen voor gewasrotatie en rustgewas om subsidie te verkrijgen. Of de voortdurende wijzigingen in de eco-regeling. Ook de verplichte AGL voor alle landbouwers vanaf 2025 is weer iets nieuws waar je rekening mee moet houden.

Op onze website vind je veel actuele informatie. En als je vragen hebt kun je altijd contact opnemen met de specialisten van AR Bedrijfsontwikkeling. Stuur dan een mailtje naar info@ar-bedrijfsontwikkeling.nl of bel ons via 0317-499500.

Alle actuele informatie over regels en subsidies vanuit het GLB heb we voor je gebundeld. Scan hiervoor de QR-code.

Zonder zorgen je mestadministratie deskundig geregeld

Vanaf 2025 moeten alle landbouwers uiterlijk 31 januari de Aanvullende Gegevens Landbouwer (AGL) doorgeven bij RVO. Dit is de jaarafsluiting van 2024. Voor akkerbouwers, fruittelers, paardenhouders en een deel van de veehouders is dit nieuw. Ook het bemestingsplan voor het nieuwe groeiseizoen moet tijdig klaar zijn.

Het complex aan regels en de voortdurende wijzigingen hierin vragen steeds meer expertise. Gebruiksnormen en derogatie, grondgebondenheid, mestverwerkingsplicht, productierechten, BEX en de KringloopWijzer zijn ingeburgerde begrippen. De nieuwe regels over bufferstroken, vanggewassen, rustgewassen en gewasrotatie komen daar nog bij. Met het pakket AR Mineralen Inzicht ondersteunt AR Bedrijfsontwikkeling je graag bij de mestboekhouding.

Verschillende pakketten

Afhankelijk van het bedrijfstype zijn verschillende pakketten mogelijk met elk een eigen tarief. Samen bepalen we welk pakket het beste bij jouw situatie past. Zo ben je verzekerd van een correcte en volledige administratie, zodat ook bij een eventuele NVWA-controle alle gegevens binnen handbereik zijn. Welk pakket je ook kiest, met vragen kun je altijd bij onze helpdesk terecht voor snel en deskundig advies.

Verwerking mestboekhouding

Voor de verwerking van de mestboekhouding door AR Bedrijfsontwikkeling moeten melkveehouders beschikken over het mineralenpakket van CRV of Agrovision. Voor andere diergroepen en plantaardige takken maakt AR Bedrijfsontwikkeling gebruik van het programma Check.

Bemestingsplan 2025

Volgens de mestregels moeten alle landbouwbedrijven voor het begin van het groeiseizoen een bemestingsplan opstellen. Niet-derogatiebedrijven doen dat uiterlijk 14 februari 2025. Voor derogatiebedrijven is dit uiterlijk 31 januari 2025.

Meer weten?

Via de QR-code vind je meer informatie over onze pakketten. Wil je meer weten over de nieuwe regelgeving voor akkerbouwers, fruittelers en paardenhouders met betrekking tot de jaarafsluiting? Scan dan de QR-code boven aan deze pagina.

Dik-Jaap Wentink

adviseur AR Bedrijfsontwikkeling

06-13689803

d.wentink@ar-bedrijfsontwikkeling.nl

Column

ERP-issues leiden AR niet af van goede prestaties „

Op 7 oktober zijn we na een lange voorbereiding overgestapt op een nieuw ERP-systeem: D365. Een ERP-systeem is het hart van het bedrijf op het gebied van automatisering en verbindt alle processen, van orderverwerking en voorraadbeheer tot productie en logistiek.

Het implementeren van een nieuw ERP-systeem is voor iedereen die er wel eens mee te maken heeft gehad een schrikbeeld, omdat er altijd wel haperingen zijn. Ondanks de gedegen voorbereiding ging ook bij ons de introductie met de nodige uitdagingen gepaard. Het grootste probleem deed zich voor bij de uitlevering van stukgoedorders. Daarnaast bleken veel koppelingen met andere systemen voor data-uitwisseling de nodige storingen te geven. Dit gaf heel veel stress bij alle medewerkers en klanten die hiermee te maken hadden.

Met onverschrokken inzet en door gezamenlijk de schouders eronder te zetten gaat het steeds iets beter, maar we zijn er nog niet. Gelukkig zijn grote problemen bij het uitleveren van bulk ons bespaard gebleven. Doordat de omzet ook nog erg goed bleef doorlopen, werden de problemen extra gevoeld. De klantenservice hebben we opgeschaald, omdat er naast de vragen vanuit de organisatie ook heel veel vragen kwamen van klanten. Dit hielp ons om weer 'in control' te komen waardoor de uitleveringen weer beter hun weg vonden.

Kortom, de opstart kende en kent de nodige hobbels. En daardoor zouden we bijna over het hoofd zien dat AR het heel goed doet in de verschillende markten waar we actief zijn. Op alle fronten in voer is de omzet gestegen, blijven we de stoppers voor én mogen we nieuwe klanten verwelkomen. Plezierig is ook, en dat moeten we expliciet vermelden, dat het

Samen met u gaan we dat varkentje wassen.

betaalgedrag daarbij uitstekend is. Zelfs in de melkveehouderij waar de kosten voor de baten zijn gegaan kan ik alleen maar verheugd zijn over het betaalgedrag.

En het aantal stoppers dan? We zien nog steeds dat het aantal stoppers in ons klantenbestand ver achterblijft bij het landelijke beeld. Dat geeft vertrouwen dat we met elkaar op de goede weg zijn en de juiste keuzes in de markt hebben gemaakt. Ook financieel gaat het ons voor de wind. Fabrieken bomvol, elektriciteitskosten lager en de deelnemingen presteren naar behoren.

Dus zo tegen de feestdagen willen we positief vooruitkijken, maar tegelijkertijd hakt de stress van het nieuwe ERP er fors in. Nu is het de kunst om iedereen overeind te houden. Dat overwinnen is nu de eerste prioriteit en gezamenlijk met u als klant gaan we ook dat varkentje wassen.

Johan Schuttert

Commercieel directeur

Topmelkveebedrijf Joosten grijpt snel in als een koe niet fit is

Arjo en Mieke Joosten runnen met passie hun melkveebedrijf in Bennekom. Ze houden roodbonte Holstein-koeien met nog vrij veel ingekruist Brown Swiss. Ze hebben een duidelijke focus op gezonde koeien. Afgelopen jaar behaalden ze een recordaantal 100.000 kilo-koeien. Wat is het geheim achter hun succes?

Arjo en Mieke hebben het bedrijf in 2002 overgenomen van de ouders van Arjo. Ze hebben vier kinderen, waarvan de oudste de beoogde bedrijfsopvolger is. Met ruim 60 roodbonte Holstein-koeien en ruim 30 stuks jongvee runnen ze een gesloten bedrijf. In het jaar 2000 hebben ze een ligboxenstal gebouwd voor de melkkoeien. In 2011 is de stal een stuk verlengd. Sindsdien zit het jongvee tot 4 maanden in een andere stal, de rest van het vee staat bij elkaar. Zes jaar geleden hebben ze geïnvesteerd in een melkrobot. Dit heeft de melkproductie flink verhoogd, maar ook geleid tot keuzes in het jongveebeleid. Ze moesten

fosfaatrechten kopen en besloten minder jongvee te houden.

Fokken op duurzaamheid

De focus ligt bij familie Joosten niet op maximale melkproductie. "We fokken vooral op duurzaamheid en exterieur", legt Arjo uit. Hun roodbonte Holsteiners geven een hoge levensproductie. "Het gaat ons om koeien die langer meegaan en gezond blijven. We investeren veel tijd in onze dieren en geven ze de kans om langer op het bedrijf te blijven. Dit is goed voor de levensduur én past bij onze manier van werken." Ze fokken alle dieren zelf, ook elk jaar een stiertje. Dat

vermindert kans op ziektes. De dieren bouwen een bepaalde weerstand op die past bij het bedrijf. Alleen de kalfjes worden geënt tegen pinkengriep. Ze fokken nu uitsluitend met roodbonte Holsteiners, een ras dat volop mogelijkheden biedt voor duurzame fokkerij.

On the way to PlanetProof

De melk wordt geleverd aan FrieslandCampina en valt binnen het 'On the way to PlanetProof'-concept. "We voldoen aan de strenge eisen, zoals een hogere leeftijd van afvoerkoeien. Wij nemen niet snel afscheid van een koe", vertelt Arjo. Arjo en Mieke hebben zich vanaf de start aangemeld voor dit concept. "Onze koeien lopen ongeveer 150 dagen per jaar en 6 uur per dag buiten. We krijgen een plus op de melkprijs, maar het stimuleert ons ook om duurzaam te werken."

Jongveeopfok en goed management

De jongveeopfok is een belangrijk onderdeel van het succes en gaat eigenlijk bijna vanzelf. De kalveren krijgen een goede start dankzij strikte hygiënemaatregelen. Vanaf acht maanden lopen ze in de zomer dag en nacht buiten. "De jongveeopfok is echt onze basis", zegt Arjo. "Dat is de start van een goede melkkoe. We werken met een melkrobot en voeren onze koeien twee keer per dag. Vooral tijdens het voeren houden we de gezondheid goed in de gaten. Als ik merk dat een koe niet fit is, grijp ik meteen in. Dat voorkomt vaak grotere problemen." Dat de koeien van de familie Joosten vaak een hoge leeftijd bereiken komt deels door de goede verzorging, maar ook door keuzes in fokkerij en voeding.

Samenwerking en advies

Arjo en Mieke zijn al jarenlang trouwe klanten van AR. "Ik weet niet anders", lacht Arjo. Henk de Groot, adviseur van AR Voer en AR Bedrijfsontwikkeling heeft vanaf de bouw van de stal in 2000 meegedacht. Arjo: "Het is fijn dat Henk veel ervaring heeft en dat we al lang samenwerken. Op advies van AR zijn we bijvoorbeeld boxkrijt met zaagsel gaan

instrooien in de ligboxen wat ook een ontsmettende werking heeft. Dit bevalt heel erg goed, de uiergezondheid is hierdoor aanzienlijk verbeterd."

Voer grotendeels van eigen land

Met hun 40 hectare cultuurgrond (waarvan 6,5 hectare mais) en 20 hectare natuurgrond met landbouwkundige functie, zorgen ze ervoor dat het voer grotendeels van eigen land komt. Naast mais en gras voeren ze hun koeien het hele jaar door bierbostel als bijproduct, ook als de koeien in de zomer buiten lopen. Arjo is erg fan van de Productiebrok Lipo Turbo, dat is de hoofdbrok van de koeien. "De glucogene nutriënten in de brok zijn heel belangrijk, om de energie goed op peil te houden", zegt Henk. De mineralen worden meegemengd in de brok. Ze voeren dus geen losse componenten aan het voerhek. Als het nodig is sturen ze energie bij met de Mengbrok Mais/Tarwe.

Trots en tevreden

"Het vrije leven als melkveehouder is prachtig. Ik haal veel voldoening uit het werken met de dieren en de natuur en ik ben trots dat we met deze hoogwaardige melk een bijdrage leveren aan de voedselproductie", zegt Arjo. Ze voerden afgelopen jaar 16 koeien af met een gemiddelde leeftijd van negen jaar en zeven maanden en een gemiddelde levensproductie van 75.031 kilo melk, met 4,37% vet en 3,49% eiwit. Het jaar

daarvoor hebben ze minder koeien verkocht omdat de melkprijs toen hoog was. Toch kwam de erkenning als een van de drie topmelkveebedrijven van 2024 als een verrassing. "We waren er niet mee bezig, maar het is een mooie opsteker. Het laat zien dat onze aanpak werkt", zegt Mieke. Arjo en Mieke kijken met tevredenheid naar de toekomst. "We willen verder verduurzamen, misschien iets meer natuurinclusief, maar wel met behoud van productie."

Topmelkveebedrijf Joosten

Wie: Arjo en Mieke Joosten

Wat: melkveebedrijf met ruim 60 roodbonte Holstein-koeien en ruim 30 stuks jongvee

Waar: Bennekom

Bijzonder: recordaantal 100.000-kilo-koeien in 2024

Protein Plus 80/10: een slimme keuze

Protein Plus 80/10 is vloeibaar verwerkt dierlijk eiwit (ook wel VDE, Processed Animal Protein of PAP's genoemd) met een zeer gunstig aminozuurpatroon en een goede verteerbaarheid.

Protein Plus 80/10 is een circulair product en bestaat voor 100% uit bijproducten vanuit de pluimveeslachterij. Deze bijproducten vallen in het zogenaamde categorie 3-materiaal: niet geschikt voor humane consumptie, maar wel voor feed na de juiste wettelijk voorgeschreven behandeling. Het product wordt tijdens deze behandeling gehygiëniseerd (verhit), ingedampt en aangezuurd.

Toepassing Protein 80/10

Je kunt het product enkelvoudig voeren of opmengen met een tarwezetmeel. Bij enkelvoudig voeren moet je er rekening mee houden dat het product bij circa 30°C gaat stollen (product wordt geleverd met een temperatuur van ± 65°C). Sla het product daarom op in een geïsoleerde tank. Er moet regelmatig geroerd worden. De tank moet gespoeld worden nadat hij is leeggemaakt. De maximale opslagtermijn is vijf dagen, ook na het opmengen met tarwezetmeel.

Protein Plus 80/10 kan ingezet worden bij:

Biggen: maximaal 5%

Zeugen: maximaal 13%

Vleesvarkens 25-45 kg: maximaal 8%

Vleesvarkens >45 kg: maximaal 13%.

Marcel Schennink

voedingsexpert varkens

06-53969619

m.schennink@argroep.nl

Ervaring varkenshouder Eric Kroef

Sinds mei 2023 zetten we Protein Plus 80/10 in bij varkenshouder Eric Kroef uit Bommel om ervaring op te doen met het product en te kijken hoe de varkens reageren. Eric Kroef vertelt over zijn ervaringen: "Ik ben het in de eerste plaats gaan voeren om de voerkosten te verlagen en de voederconversie te verbeteren. Daarnaast helpt het ook om het sojaverbruik te verlagen. Het product wordt

opgeslagen in twee geïsoleerde tanks. Iedere week wordt één tank leeggevoerd en wordt er één gereinigd. Wat ik merk is dat er qua spier- en spekaanzet niet veel is veranderd, we voerden al zeer geconcentreerd met een hoog aminozurenniveau. Wat wel opvalt is dat de varkens rustiger zijn, oor- en staartbijten komt niet meer voor. Verder zijn de voerkosten gedaald, door de pakketprijzen en de lagere voederconversie. Met de borgen en gelten zitten we nu ruim 10 cent onder het brijvoergemiddelde." Eric besluit met een tip voor collega-varkenshouders: "Als je het kunt voeren: direct beginnen! Werk hierbij wel hygiënisch, met twee tanks."

Shot uit aflevering 2 waarin varkenshouder Floris Tenhagen en Eelco van de Hoef beoordelen hoe de combine zijn werk heeft gedaan.

Videoreeks 'Kijkje in de AR-voerkeuken: CCM'

CCM (corn cob mix) noemen we niet voor niets het gele goud voor varkens.

Deze unieke grondstof is smakelijk en draagt bij aan een gezonde groei van de varkens.

In de videoreeks 'Kijkje in de AR-voerkeuken' kom je alles te weten over dit bijzondere product.

In een aantal afleveringen neemt varkensspecialist Eelco van de Hoef je mee in het complete proces van onze CCM-productie: van de teelt van de mais tot het voeren aan de varkens. De eerste drie afleveringen staan inmiddels online.

Wat kun je verwachten?

Aflevering 1 Maisteelt: Op een maisperceel bespreken ruwvoerteeltsspecialist Raymond Heuvels en varkensspecialist Eelco van de Hoef de uitdagingen en kansen die bij de teelt van CCM-mais komen kijken. Ook geven ze tips en adviezen hoe je de ideale korrelmais voor CCM kunt telen.

Aflevering 2 Maisoogst: In deze aflevering wordt de CCM-mais geoogst bij Varkenshouderij Tenhagen in Neede. Je gaat zien hoe de korrels geoogst, gemalen en ingekuuld worden.

Aflevering 3 Korrelmaisiname: Bij de vestiging van AR in Doetinchem laten Eelco van de Hoef en Sander Hulshof van AR Coproducten zien hoe we de mais zorgvuldig innemen en conserveren.

Overige afleveringen

In de overige afleveringen laten we onder andere zien hoe we de CCM in de brok verwerken en hoe we zorgen voor een optimale samenstelling. Ook bezoeken we een varkensbedrijf en vertellen we hoe de CCM wordt verstrekt aan de dieren.

Benieuwd naar deze videoreeks?

Kijk op argroep.nl/voerkeuken-CCM of scan de QR-code.

Hoe houd ik mijn zeugen fit?

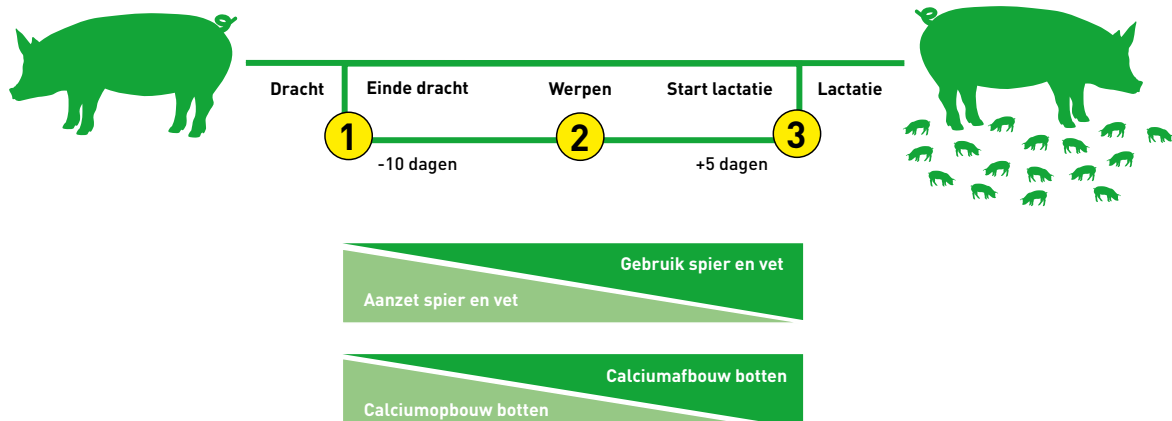
Fitte zeugen presteren beter én je hebt er minder werk aan. De fitheid van een zeug is vooral af te zien aan haar eetlust in de kraamstal. Maar hoe zorg je er nu voor dat de zeugen fit blijven?

Om te begrijpen waarom een zeug wel of niet fit is, is het belangrijk om te weten wat er in het lichaam van de zeug gebeurt gedurende de cyclus van dracht en lactatie. Aan het einde van de dracht, richting de lactatie schakelt de zeug over van het opbouwen van spier- en spekreerves naar het verbruiken ervan. In die periode beginnen namelijk de biggen hard te groeien en ook het werpproces vraagt veel energie en eiwit. Daarna gaat er veel energie naar de melkproductie. Ook in de calciumhuishouding wordt er geschakeld. Tijdens de dracht wordt de calciumbatterij opgeladen en vanaf het einde van de dracht weer ontladen. Een fitte zeug kan deze processen gemakkelijk aan, maar wanneer een zeug niet fit is kunnen er problemen ontstaan.

Kenmerken niet-fitte zeugen

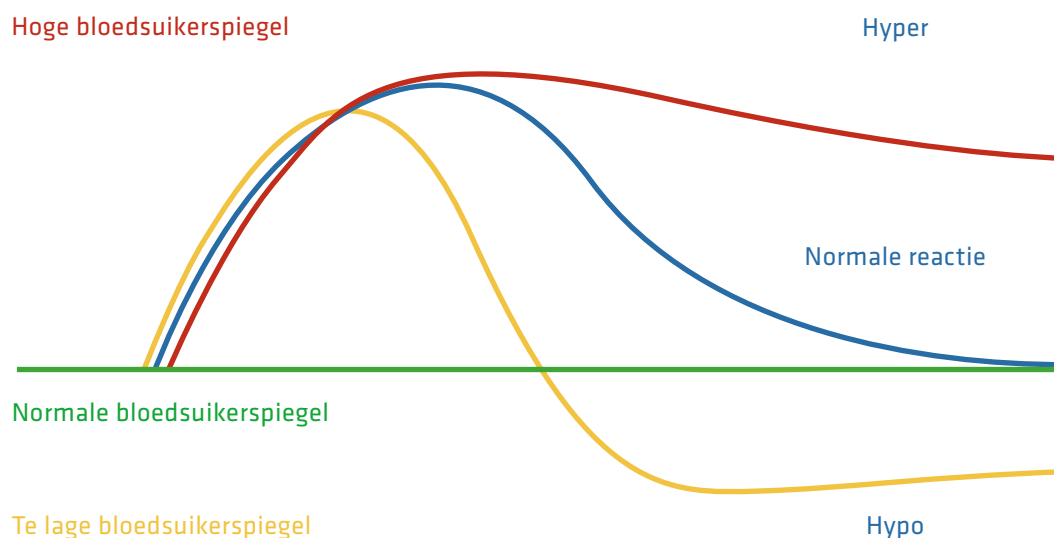
In de stal zijn niet-fitte zeugen te herkennen aan een traag werpproces, een verminderde melkproductie of een verminderde voeropname. Zeker wanneer zeugen aan het einde van de dracht (met name gelten) hun voer niet op kunnen is er iets mis. Daarbij komt de gezondheid van de zeugen onder druk te staan en zien we dat zeugen wat slapper worden en dat ze beginnen te trippelen. De gevolgen zien we terug in de biggen: de biggen zijn minder vitaal, het percentage bigoverleving neemt af en de speengewichten gaan omlaag.

Processen in zeug tijdens cyclus van dracht en lactatie.

Verloop bloedsuikerspiegel na het eten.

Oorzaak problemen

Hoe komt het nu dat sommige zeugen minder fit zijn? Wat we vaak zien is dat deze zeugen een te ruime conditie hebben en/of dat ze stress ervaren. Dit kan hittestress zijn, maar ook andere vormen van stress kunnen de oorzaak zijn. Zeugen die in een ernstige negatieve energiebalans belanden, hebben moeite om hiervan te herstellen. Ook een gebrekkige calcium- en zuurstofhuishouding zorgen ervoor dat een zeug minder fit is. Tot slot kan het insulineniveau in relatie tot de voeropname een rol spelen in de fitheid van de zeug.

De relatie tussen insuline en voeropname

Wanneer een zeug eet worden de suikers in de dunne darm opgenomen en komen ze in het bloed terecht. Hierdoor stijgt de bloedsuikerspiegel (zie grafiek). Als reactie hierop komt het hormoon insuline vrij. Insuline is belangrijk voor de opname van glucose in lichaamscellen (lever, vet en spier) en de omzetting in glycogeen (energiereserve). Zo krijgen de lichaamscellen voldoende energie en daalt de bloedsuikerspiegel weer naar normaal. Zo stuurt het lichaam zelf op een goede bloedsuikerspiegel. Aan het einde van de dracht wordt de zeug minder gevoelig voor insuline (insuline-resistent). Het glucosegehalte van het bloed blijft dan langer hoog. Hierdoor kan de placenta langer bloedsuiker opnemen waardoor de ongeboren biggen extra kunnen groeien en de zeug uierweefsel kan ontwikkelen. Nadeel is dat de zeug de eigen vetreserves gaat aanspreken. Daarom raakt een zeug in de laatste maanden van de dracht 0,5-1 mm spek kwijt.

Veel vet leidt tot extra insulineresistentie

Wanneer het glucoseniveau te lang te hoog blijft, ontwikkelt zich extra insulineresistentie. Wanneer een zeug te veel vetweefsel aanmaakt, worden er niet alleen meer vetcellen gemaakt, maar worden de vetcellen ook groter. Dit kan ertoe leiden dat

er te weinig bloedtoevoer is naar al die vergrote vetcellen. Bovendien gaat de lever vervetten. De lever is verantwoordelijk voor het verwijderen van insuline uit het bloed nadat de insuline zijn taak volbracht heeft. In een vervette lever verlopen de omzettingen minder goed. Hierdoor blijft glucose nog langer in het bloed, met een toenemende kans op insulineresistentie. Deze zeugen hebben een te hoge bloedsuikerspiegel en worden futloos, moe en hebben een lagere voeropname. De biggen van deze zeugen hebben wel een goed geboortegewicht maar de vitaliteit en overlevingskansen zijn lager.

Tips voor fitte zeugen

- Voorkom een te ruime conditie aan het einde van de dracht. Dit geeft een te hoge leverbelasting.
- Maak gebruik van meefasevoeding, zoals Dracht fase 1/2, Prelacto, Lacto fase 1/2.
- Zet zo nodig leverondersteunende producten in.
- Monitor de conditie met de spek-spijermetingen van AR.
- Weeg de zeugen regelmatig en bepaal of ze niet te veel afvallen of aankomen.
- Beoordeel samen met je specialist of de zeugen fit genoeg zijn en grijp indien nodig tijdig in.

Eelco van de Hoef
 innovatiemanager varkens
 06-50235373
 e.vandehoef@argroep.nl

Blauwtong: **verhoog de weerstand van de dieren**

Dit jaar zijn er in Nederland al ruim 10.000 gevallen van blauwtong geconstateerd. Veel bedrijven hebben nog te kampen met de nasleep hiervan. Om de gevolgen te beperken helpt het als de dieren een goede weerstand hebben. In dit artikel gaan we eerst in op blauwtong bij melkkoeien. Verderop in het artikel komen vleesvee, geiten en schapen aan bod.

Immuunsysteem melkkoeien

Wanneer een dier besmet is met blauwtong, maakt het immuunsysteem overuren. Hierdoor heeft het lichaam meer behoefte aan energie in de vorm van glucose. In de eerste twaalf uur van een acute immuunactivatie verbruikt het immuunsysteem van een melkkoe meer dan 1 kg glucose. Door de verminderde eetlust is echter de voeropname lager, waardoor er minder glucose beschikbaar is. Ook heeft het lichaam meer behoefte aan aminozuren, zoals methionine en

lysine. Deze zijn nodig voor een immuunreactie, met name voor de productie van eiwitten die in de lever nodig zijn. Ook neemt de calciumstofwisseling toe tijdens de immuunrespons. Wanneer de energiebalans van het dier al negatief is zal dit nog ernstiger worden en wordt de lever nog meer belast.

Leverondersteuning tijdens de droogstand

Er zijn een aantal risicovolle periodes waarin het nog belangrijker is om de weerstand goed te ondersteunen. Een

van die periodes is de droogstand. Voor een snelle stijging van de melkproductie tijdens de start van de lactatie gebruikt een koe - naast energie uit voer - haar eigen vetreserves. Hoewel een bepaalde mate van afbraak van lichaamsvetten nuttig is voor de koe, wordt het een belasting als er te veel gemobiliseerd wordt. De lever raakt dan vervet en functioneert minder goed. Dit resulteert in een achterblijvende drogestofopname, een verhoogd risico op ontstekingen en een achterblijvende productie.

Optimale opstart lactatie

Ook het begin van de lactatie is een risicovolle periode. Koeien bevinden zich dan veelal in een negatieve energiebalans. Er wordt weer melk geproduceerd wat meer energie vraagt. De koe kan dit echter niet voldoende aanvullen vanuit het voer. Het tekort aan energie heeft direct gevolgen voor de immuniteit en vruchtbaarheid. Het is dus belangrijk dat het voer smakelijk is en voldoende geconcentreerd.

Een steuntje in de rug voor kalveren

Ook kalveren kunnen last hebben van de nasleep van blauwtong. De GD rapporteert dat de sterfte onder kalveren en het percentage vroeggeboren kalveren hoger waren op geïnfecteerde bedrijven. In de praktijk zien we minder fitte kalveren op de bedrijven die last hebben van blauwtong. Daarnaast is de biestgift van besmette koeien vaak minder, waardoor het kalf minder snel een goede weerstand op kan bouwen. Besteed dus ook voldoende aandacht aan de kalveren. Dit begint met het verstrekken van voldoende smakelijk en vers voer en onbeperkt schoon water. Omdat het immuunsysteem verzwakt is heeft het kalf extra ondersteuning nodig.

Vleesvee, geiten en schapen

• Rosékalveren en vleesvee

De gevolgen van blauwtong in de rosékalverhouderij komen vooral tot uitdrukking in het aantal beschikbare kalveren en een verminderde weerstand

in de eerste levensweken. Wees daarom bij de opzet van nieuwe kalveren extra scherp op de gezondheid van de dieren. Op zoogkoeienbedrijven is de verminderde vruchtbaarheid, bij zowel dekstieren als vaarzen/koeien een belangrijk gevolg van blauwtong. Het is raadzaam om alle fokstieren tijdig te scannen om inzicht te krijgen in de situatie.

• Geiten

De symptomen op geitenbedrijven lopen uiteen: van een daling in voeropname en melkproductie tot flink zieke geiten met koorts. Op de meeste bedrijven in de geitenhouderij blijft het bij zieke geiten en wordt er relatief weinig uitval gezien. Wel is er een duidelijk effect te zien op de vruchtbaarheid en dracht. Drachtpercentages vallen tegen, geiten verwerpen vaker en er worden meer onderontwikkelde lammeren gezien.

• Schapen

Bij schapen zien we op dit moment niet veel zieke dieren meer. Wel is er een duidelijk effect te zien op de vruchtbaarheid. Er zijn minder drachtige dieren waardoor er minder lammeren verwacht worden in het voorjaar. Verder is het belangrijk om de weerstand te ondersteunen. Omdat de dieren met blauwtong vaak pijn aan de bek hebben is brok voeren vaak lastig. Deze dieren kun je ondersteunen met een slobber.

Voer voor iedere fase en iedere diergroep

De juiste voeding helpt de dieren om hun weerstand te verhogen en beter te herstellen van blauwtong. Scan de QR-code voor onze voeradviezen.

Heb je vragen? Neem contact op met onze specialisten:

Jeroen van Veldhuizen
productmanager melkvee
06-82684624
j.vanveldhuizen@argroep.nl

Harm van Hattem
specialist vleesvee
06-30401999
h.vanhattem@argroep.nl

Fleur Kroone
specialist geiten
06-51515669
f.kroone@argroep.nl

Vincent Leemreize
specialist schapen
06-82562643
v.leemreize@argroep.nl

Wat is blauwtong?

Blauwtong wordt overgedragen door de beet van knutten die het virus bij zich dragen. Bij blauwtong krijgen dieren hoge koorts en worden de slijmvliezen in neus en mond aangetast. Dit leidt tot een verminderde voeropname waardoor de dieren ernstig verzwakt kunnen raken. Daarnaast worden er veel klauwproblemen gesignaleerd en blijft de melkproductie achter. Ook staat de lever ernstig onder druk. Uit onderzoek van de GD is gebleken dat dieren met blauwtong veel interne orgaanschade vertonen, met name in de longen, hersenen, spieren en lever. Dieren die in het voorjaar gevaccineerd zijn, kunnen nog steeds verschijnselen van blauwtong vertonen. De nasleep van blauwtong is lang.

AR VetEfficiënt voor een lagere CO₂-uitstoot en een hoger voersaldo

Gezond hARd melken en tegelijkertijd de CO₂-uitstoot verlagen en het voersaldo verhogen klinkt bijna te mooi om waar te zijn. Toch laat ons product AR VetEfficiënt (voorheen Profat) zien dat dit kan.

Met dit product verbeter je effectief de melkproductie, conditie en vruchtbaarheid van de koeien en als bijkomende voordelen worden de CO₂-uitstoot per liter melk lager en het voersaldo hoger.

Verlaging CO₂-uitstoot

De tabel laat zien wat de effecten zijn bij een voorbeeldbedrijf met 100 melkkoeien met een rollend jaargemiddelde van 9.615 kg melk. Hierbij is de totale CO₂-uitstoot 874.975 kg.

Een dosering van 250 gram AR VetEfficiënt per koe per dag (= 25 kg bij 100 koeien) levert een gemiddelde productiestijging op van **2,5 kg melk per koe per dag**. AR VetEfficiënt bevat 2,94 kg CO₂/kg product. Op jaarbasis is dit een extra CO₂-aanvoer van 26.828 kg. Echter, door de productiestijging daalt de CO₂-uitstoot op bedrijfsniveau van 910 gram naar 866 gram CO₂ per liter melk! Dit is een daling van 4,8% op jaarbasis en levert volgens Focus planet € 2.077 op.

Tabel 1: Berekening CO₂-uitstoot per liter melk.

	Zonder AR VetEfficiënt	Met AR VetEfficiënt
CO ₂ (gram/liter melk)	910	866
Melkproductie bedrijf (liter/jaar)	961.500	1.038.500
Melkkoeien	100	100
Rollend jaargemiddelde (365 dagen)	9.615	10.385
Totaal CO₂ excl. AR VetEfficiënt (kg)	874.965	874.965
AR VetEfficiënt/dag (kg)		25
AR VetEfficiënt/jaar (kg)		9.125
CO ₂ uit AR VetEfficiënt (gram/kg)		2,94
Totaal CO ₂ uit AR VetEfficiënt		26.828
Allocatiefactor 0,9 (schatting)		24.178
Totaal CO₂ (kg)		899.143

Hoger voersaldo

In de tabel zie je dat het rollend jaargemiddelde met 770 kg melk per koe is toegenomen. Met de huidige melkprijs (garantieprijs FrieslandCampina november 2024: € 55,50 per 100 kg) is dit een stijging van het voersaldo met € 1,17 per koe per dag. Hier moeten nog de kosten van 250 gram AR VetEfficiënt per koe vanaf. Het resultaat is een voersaldostijging van € 0,83 cent per koe per dag. Bij 100 koeien is dit verschil op jaarbasis € 30.295 + € 2.077 Focus planet-toeslag = € 32.372 aan voersaldostijging.

Let op vetzuren in de tankmelk

Ook voor het verbeteren van het vetzuurpatroon kan de inzet van AR VetEfficiënt veel opleveren. Op Z-net kun je een overzicht vinden van de vetzuren in de melk. Kijk hier regelmatig op, want vetzuren zijn van invloed op onder andere de melkgift en de vruchtbaarheid. De belangrijkste vetzuren - afkomstig uit voeding - zijn palmitinezuur, oliezuur en stearinezuur. Belangrijk is een goede verhouding tussen de vetzuren C16:0 en C18:1. Met name met nieuwe mais in het rantsoen is het belangrijk om te blijven monitoren wat er gebeurt. Een hoog gehalte C16:0 laat bijvoorbeeld zien dat er ruimte is voor verbetering. AR VetEfficiënt en raapzaadschilfers helpen hierbij om het vetzuurpatroon te verbeteren.

Goed om te weten: de CO₂-verlaging (van 910 naar 866) levert volgens Focus planet FrieslandCampina 0,2 cent/liter melk extra op. Bij 1.038.500 liter is dit € 2.077.

Bestel AR VetEfficiënt (code 22339K20)

Een bestelling plaatsen kan gemakkelijk via Mijn AR of onze klantenservice via 0317-499510.

Jeroen van Veldhuizen

productmanager rundvee

06-82684624

j.vanveldhuizen@argroep.nl

Figuur 1: Informatie vetzuursamenstelling melkvet (bron Z-net).

Vet%	Myristinezuur (C14:0) % van het vet	Palmitinezuur (C16:0) % van het vet	Stearinezuur (C18:0) % van het vet	Oliezuur (C18:1) % van het vet

Topkoeien

100.000 kg melk

- **De Vlottenburg Bernadet 347**, Vof De Vlottenburg, Babberich
- **Mina 0766**, W. Arragon, Barchem
- **Olympic 4**, Mts. J.C. en W.G. Lagerweij-Veldhuizen, Barneveld
- **Tietje 96**, M. en M.T. Adams-Boekhout, Barneveld
- **Sophie 5133**, F., H. en M. Jansen, Braamt
- **Nolly 257**, Veehouderij P. en C. van Rooijen vof, Cothen
- **Ina 198**, Melkveehouderij Reinders vof, Drempt
- **Groenhilde Heroic 70**, Mts. A., N. en M. Slagboom-de Groot, Eethen
- **Gerritje 73**, F.J.M. Kroets, Gaanderen
- **Jansje 363**, Melkveebedrijf Groeneveld, Gerkesklooster
- **Horst Maistein 201**, Vof Melkveebedrijf Nillesen, Groesbeek
- **Horst Liza 195**, Vof Melkveebedrijf Nillesen, Groesbeek
- **Horst Maistein 212**, Vof Melkveebedrijf Nillesen, Groesbeek
- **Horst Clara 157**, Vof Melkveebedrijf Nillesen, Groesbeek
- **Stenderink Corrie 104**, Mts. J.B. en K.J. Kolenbrander, Hengelo
- **Mieske 45**, G.H. Herberts, Laag Keppel
- **Thea 25**, Vof A.T. en J.J. van Eck, Langbroek
- **Gretha 5710**, Vof De Bruin, Leermens
- **Nw Lady 659**, Melkveebedrijf Zeinstra C.V., Lelystad
- **Ina 163**, Mts. Hettelaar, Megchelen
- **Ceciel 146**, Mts. A.C. en J.M.A. Blok-Verbeek, Nieuwdorp
- **Meta 135**, Mts. K.C. en M. de Boer-Meinardi, Nijeveen
- **'t Lons Vlak Wanda 25**, Rundveebedrijf Alders Vof, Overloon
- **Jantje 54**, J. de Boef, Poederoijen
- **Jaantje 2**, Mts. W.M. Wolswinkel en J. Wolswinkel-Verhoef, Putten
- **Marieke 7**, Mts. W.M. Wolswinkel en J. Wolswinkel-Verhoef, Putten
- **Jeltje 439**, Mts. Hoogervorst-Roesink, Randwijk
- **Marie 83**, Mts. H.J. en J.W. Dijkman, Ruurlo
- **Marijke 140**, De Grote Migchelt, Sinderen
- **Delta Sisa**, Mts. J. Boschloo en M.J.M. Pelgrom, Steenderen
- **Coba 104**, J.G. Hooijer, Stoutenburg Noord
- **Trees 25**, Mts. K. en P. Oudijk, Strijen
- **Nulder Vera 67**, Vof De Bunt, Stroe
- **Marie 158**, H.H.B. Wiltink, Toldijk
- **Suus 8505**, Mts. Van Til, Vierakker
- **Herma**, Melkveehouderij Noord Empe, Voorst
- **De Biele Jet 8686**, M. Wagenvoort, Vorden
- **De Biele Cato 8801**, M. Wagenvoort, Vorden
- **De Biele Lenchen 8662**, M. Wagenvoort, Vorden
- **75**, J. de Jongh, Waardenburg
- **Nieuwe Fliert Pietje 197**, Mts. G.T.E. en A.A. Zwambag-Gerritsen, Wapserveen
- **Nieuwe Fliert Alma Lena 1481**, Mts. G.T.E. en A.A. Zwambag-Gerritsen, Wapserveen
- **Gerdie 31**, Mts. T.J.M. en J.J.H.M. Raben-Schlieff, Wehl
- **Thea 59**, G.M. van Genderen, Well
- **Nelly 198**, Melkveebedrijf Bink B.V., Wieringerwerf
- **Bemma 855**, Melkveebedrijf Bink B.V., Wieringerwerf
- **Marijke 45**, Gebr. A. en Anth. De Groot, Wijngaarden
- **Drika 69**, Mts. Tiggeloven, Winterswijk-Meddo
- **Pietje 460**, Mts. Van Ginkel-Klein Sniddelaar, Woudenberg
- **Groot Egdom Sjouke 417**, Vof van Egdom, Woudenberg
- **Carolina 0264**, W. en G. van Eck Vof, Zeist
- **Trees 19**, P.B.A. Lueb, Zevenaar
- **Christina 64**, P.B.A. Lueb, Zevenaar

10.000 kg vet en eiwit

- **Bernadet 341**, Vof De Vlottenburg, Babberich
- **Coba 34**, Mts. J. en A. van Ginkel-Iglesias, Bennekom
- **Nolda 64**, Vof de Hoop, Kedichem
- **Jantien 129**, Mts. A.C. en J.M.A. Blok-Verbeek, Nieuwdorp

Een dag uit het leven van...

Martin Lamers

Productiemedewerker Rijnzate

Ieder najaar nemen we in Doetinchem vele tonnen korrelmais in voor de productie van CCM. Voor Rijnzate is dit altijd een extra drukke periode. Martin Lamers, productiemedewerker bij Rijnzate, vertelt hoe zijn werkdagen er tijdens de CCM-inname uitzien.

6.45 uur | Kop koffie

Meestal kom ik op de fiets vanuit Wehl, waar ik woon. Als ik de dag ervoor nog wat vrachten grondstoffen heb weggebracht, kom ik met de trekker van AR. De CCM-inname doe ik samen met drie collega's waarvan twee broers zijn van mij. We noemen het gekscherend wel eens een familie-uitje. We beginnen op tijd en zijn rond kwart voor zeven in Doetinchem. Dan drinken we even een kop koffie en gaan aan de slag.

7.00 uur | Aan de slag

Het eerste wat moet gebeuren is het buitenzetten van de shovels en het klaarmaken van het bacteriemengsel dat door de gemalen korrelmais gemengd wordt. In een ibc (dit is een 1.000-liter vat) wordt het bacteriemengsel gemengd met water. Met één pot bacteriën kunnen we 100 ton CCM maken. Een pompje in de molen doseert het mengsel automatisch zodat er precies genoeg van het bacteriemengsel wordt toegevoegd.

7.30 uur | Malen maar

Als het bacteriemengsel klaar is ga ik naar de kuil waar mijn collega's al volop bezig zijn. De taken zijn duidelijk verdeeld: Jos schept de maiskorrels

met de shovel in de molen en doet ook het werk op de molen, mijn twee broers Johan en Fred doen het werk op de kuil. Ik rij de gemalen CCM naar de kuil. Mijn broers rijden het aan met de tractor en houden de kanten van de kuil bij.

9.00 uur | Korte pauze en weer door

Rond 9.00 uur drinken we samen een kop koffie en gaan dan gauw weer verder. Het gaat de hele dag door: korrelmais naar de molen rijden, malen en mengen, CCM naar de kuil en dan het aanrijden op de kuil. Tussendoor hebben we drie keer pauze voor een kop koffie, een keer schaften en natuurlijk even de benen strekken. Dat is wel nodig als je de hele dag op de shovel of de tractor zit.

17.00 uur | Einde werkdag

Gedurende de week sparen we de aangeleverde korrelmais op tot we zo'n 1.000 ton hebben liggen. Dat kunnen we in één lange werkdag wegdraaien. Maar in sommige jaren loopt het zo hard dat we de hele week druk zijn met de CCM-productie en soms wel tot 22.00 uur bezig zijn. Aan het eind van de dag schuiven we de laatste CCM aan, ruimen we alles op en tanken we de shovels en tractor af. Dan is alles netjes om de volgende dag weer goed van start te kunnen gaan.

Martin Lamers: "Door de vele regen is de inname van de korrelmais voor de CCM-productie meer verspreid dan andere jaren en loopt het huidige seizoen wat langer door. We werken allemaal heel secuur en streven naar een mooie strakke kuil."

CCM wordt verwerkt in het varkensvoer en kan ook los gevoerd worden. CCM biedt veel voordelen voor het varken: een betere darmflora wat positief is voor de weerstand én een verhoogde spieraanzet.

De 39-jarige Sebas.

Karin van de Smulhoeve:

"De 39-jarige Sebas staat al sinds zijn tweede bij ons op de Smulhoeve. Nu hij op leeftijd is, wordt zijn gebit slechter en kan hij hooi niet meer goed eten en maakt hij veel proppen. Met Subli Seniores Prioires blijft hij echter fit en gelukkig. We geven hem dagelijks negen scheppen, verdeeld over drie à vier porties, en hij staat nog steeds iedere dag met plezier in de wei. Seniores Prioires zorgt ervoor dat hij, net als onze andere oudjes van boven de 30, gezond oud kan worden."

Ook gezonde oude paarden hebben aangepast voer nodig

Als je aan een ouder paard denkt, dan heb je daar waarschijnlijk een bepaald beeld bij. Een minder strakke bovenlijn, iets schraler op de ribben en wat ruwvoerproppen voor de boxdeur. Wendy Warmerdam, nutritionist bij AR Paard, legt uit hoe het paardenlichaam en de bijbehorende voerbehoefte veranderen.

Wendy: "Wanneer een paard ouder wordt zie je dat er veranderingen in het gebit optreden. De kiezen slijten meer af en het paard kan daardoor minder goed kauwen. Verder zie je vaak wat spierverval, dat geldt ook voor de kauwspieren. Het vermalen van het eten gaat daardoor minder makkelijk en er wordt minder speeksel aangemaakt. Hierdoor wordt het lastiger om het voer goed te verteren. Bovendien slikken oudere paarden grotere brokken voer door wat een slokdarmverstopping kan veroorzaken. Ook verderop in de spijsvertering kan alles wat lastiger verlopen. Je ziet dan vaak onverteerd eten terug in de mest. Dat is nog maar het begin van de verteringsproblemen, want deze paarden kunnen nog steeds ruwvoer opnemen. Wanneer ook dit lastiger wordt, begint pas echt de uitdaging om alle benodigde voedingsstoffen binnen te krijgen."

Calcium-fosforverhouding verandert

"Door het verval in bespiering wordt de behoefte aan goed verteerbare eiwitten hoger. Ook in de botten zie je het een en ander gebeuren; er kan bijvoorbeeld sprake zijn van artrose. Calcium en fosfor zijn belangrijke mineralen voor de botten. Met name de juiste calcium-fosforverhouding is hierbij van belang. Bij oudere paarden zie je de fosforbehoefte hoger worden dan de calciumbehoefte. Let er dus op dat je niet meer te veel calcium geeft, maar wel voldoende fosfor aanbiedt. Het effect zie je niet aan de buitenkant, want het gaat hier echt over de botten. Uitgebreid onderzoek heeft die veranderende behoefte aangetoond."

Meer behoefte aan energie en vitamines

"Bij een ouder wordend paard neemt de energiebehoefte toe. Oudere paarden hebben bij koud weer wat meer moeite om op temperatuur te blijven. In de winter moet je ze dan ook voldoende energie aanbieden zodat ze zichzelf warm kunnen houden. Als paarden het koud hebben zie je dat ze de vacht uitzetten. Voer je over een langere periode te weinig energie, dan zie je die paarden afvallen. Verder is het van belang om extra antioxidanten in de voeding op te nemen. Hiermee bied je het paardenlichaam extra

Met Subli Seniores Prioires geef je een oud paard alles wat het nodig heeft.

bescherming tegen het natuurlijke verouderingsproces. Vitamine C is een belangrijke antioxidant, net als vitamine E en selenium."

Subli Seniores Prioires

"Subli heeft al bijna twintig jaar Seniores Prioires in haar assortiment, een unieke ruwvoer- en krachtvoervervanger in één. Voor het bepalen van de samenstelling is geanalyseerd of alle behoeften van de paarden die geen ruwvoer meer kunnen opnemen aan het eind van de dag zijn gedekt. Het product is wel steeds verder doorontwikkeld: tegenwoordig zit er minder suiker en zetmeel in en juist meer energie. Ook de hoeveelheid vitamines is aangepast. Met één voerproduct kun je zo je oude paard alles geven wat het nodig heeft. Seniores Prioires kan ook prima als bijvoer gebruikt worden. Hier hoort wel een ander voeradvies bij dan het voeradvies voor paarden die geen ruwvoer meer opnemen."

Ruwvoer blijven aanbieden

"Seniores Prioires is een product dat je nat voert en waarin de vezellengte van ruwvoer ontbreekt, dus paarden zullen er niet lang op kauwen. We adviseren dan ook altijd om toch ruwvoer aan te bieden, ook al kan hij dat niet goed meer

opnemen. De kauwbeweging en het aanmaken van speeksel zijn namelijk heel belangrijk. Je kunt het ruwvoer wel aanpassen. Geef bijvoorbeeld zachter of bladrijker ruwvoer in plaats van stengelig ruwvoer, dat is makkelijker te kauwen en is eerder vermalen. Een paard kan daar dan toch nog wel wat voedingsstoffen uit opnemen."

Nat voeren

"Seniores Prioires mag je niet droog voeren maar moet een paar uur weken. Bietenpulp is een belangrijke grondstof in Seniores Prioires en heeft als eigenschap dat het uitzet als er water bij komt. Wanneer je het droog voert wordt het pas vochtig wanneer het paard het kauwt en doorslikt, hierdoor kan het uitzetten in de slokdarm, met alle nare gevolgen van dien. Seniores Prioires moet minimaal vier uur weken voordat je het voert. Je kunt het prima 's ochtends in de week zetten voor de voerbeurt in de avond, maar let er wel op dat het voer afgedekt is en op een koele plek staat."

Wendy Warmerdam
nutritionist paarden
06-12507839
w.warmerdam@argroep.nl

Reportage

Kersen, de corebusiness van familie Vernooij

In Cothen en wijde omgeving kent praktisch iedereen De Kersenhut van Theo en Erik Vernooij. Ook internationaal trekt hun fruitbedrijf belangstelling. Met de Nederlandse licentie voor de vroege kersenrassen van de Chileense Meda-lijn, zijn ze klaar voor de toekomst.

Erik en Lizzy met baby Bobbi en Theo en Martine in de oude veilingbankjes van Veiling Wijk bij Duurstede.

Het fruitbedrijf van Theo (64), zijn vrouw Martine (56) en zoon Erik (31) Vernooij is een echt familiebedrijf. Ze telen naast kersen (18 ha) ook peren (18,5 ha), rode bessen (6 ha) en appels (0,8 ha). Als neventak hebben ze De Kersenhut, bestaande uit een Landwinkel, schenkerij en kersenmuseum. Het hart van vader en zoon ligt overduidelijk bij de kersenteelt.

De opa van Theo startte er in 1917 een gemengd bedrijf met een fruitteelttak, inclusief kersen.

Hij pachtte ook veel kersenpercelen en werd de Kersenkoning van de regio genoemd.

De Kromme Rijnstreek is van oorsprong echt een kersenstreek, met sinds 1917 veiling Wijk bij Duurstede als kloppend hart. Met Erik staat op deze locatie nu de vierde generatie fruittelers aan het roer.

Kersenrassen

Er staan nu circa vijftig kersenrassen, maar dat aantal brengen ze terug vanwege efficiëntie. Wel blijven ze steeds op zoek naar nieuwe rassen, ook in het buitenland. “We willen vooral groeien in vroege rassen”, verklaart Erik. “Binnenkort planten we bomen van de Chileense Meda-lijn. We denken dat we als Nederlandse licentiehouder hiermee iets heel speciaals hebben. Deze vroege rassen zijn harder, minder kwetsbaar en beter houdbaar dan de huidige vroege rassen. We willen het hele kersenseizoen elke dag topkwaliteit kersen uit eigen boomgaard hebben voor zowel huisverkoop als de retail. Wanneer je met betere rassen begint, zal de consument uiteindelijk meer kersen gaan eten.” De komende vijf jaar willen Theo en Erik elk jaar 1 à 2 ha groeien in de kersen, ten koste van 2 ha bessen, de laatste appels en het perenareaal.

Neventak

In 2010 wonnen Theo en Martine de Tuinbouw Ondernemersprijs en daar wilden ze wat mee doen. Vanuit risicospreiding startten ze een Landwinkel met schenkerij. In 2014 volgde een uitbreiding en startten ze hun eigen kersenmuseum, met daarin onder meer de veilingklok en bankjes van de opgeheven veiling Wijk bij Duurstede. Daarnaast organiseren ze jaarlijks eind juni het Kersenfestival in hun boomgaard. Dat evenement groeide van een paar honderd belangstellenden in 2001 naar meer dan 15.000 bezoekers afgelopen juni. Toen het bedrijf in 2017 honderd jaar bestond, ontvingen ze het predicaat ‘Hofleverancier’.

Elkaar mooi aanvullen

In de boomgaard werken acht vaste medewerkers, in De Kersenhut vier. Verder werken er losse arbeidskrachten, in de piekperiode zo’n 150 mensen. Martine runt de winkel en doet alle administratie. In de boomgaard regelen Theo en Erik alles samen. Erik houdt daarnaast kantoorzaken als vergunningen, certificaten en mestboekhouding bij. Theo: “Ik ben een praktisch mens en het liefst in de boomgaard bezig. Ook stuur ik graag het personeel aan. We hebben goede medewerkers die fijn meedenken. Erik is vooral sterk in de contacten naar buiten toe: de media, handelspartners en buitenlands beursbezoek. We ontvangen ook vaak mensen uit het buitenland omdat er op ons bedrijf best veel te zien is.” Erik: “Mijn vader heeft enorm veel ervaring en biedt rust. Ik heb ambities, neem snel beslissingen en wil vaak te snel resultaat zien. Wij vullen elkaar mooi aan en ik denk dat dat onze samenwerking sterk maakt.”

Sortering en bewaring

Thuis bewaren ze 400 ton fruit in de mechanische koeling, de rest wordt elders opgeslagen. Peren worden elders gesorteerd of in bulk verkocht. Rode bessen worden elders gekoeld en gesorteerd. Alleen de kersen sorteren ze zelf. Die worden deels via huisverkoop verkocht, maar voor het grootste gedeelte gaan ze via Bakker Barendrecht naar Albert Heijn. Vanaf komend jaar verloopt de afzet via Veiling Zaltbommel.

Advies AR

Theo en Erik zijn erg te spreken over de adviezen van AR. “Wij hebben een heel goede relatie met onze voorlichter Ad van Krieken”, verklaart Theo. “Hij komt gemiddeld eens per twee weken, loopt zelf de boomgaard in en koppelt terug wat hij ziet en wat we daaraan kunnen doen. Natuurlijk kijken we zelf ook nog, maar de vertrouwensband is wel zó goed, dat wij weten dat zijn adviezen gewoon goed zijn.” Afgelopen seizoen verliep moeizaam. De vele regen maakte de boomgaard erg nat, met als gevolg een paar honderd dode bomen. Erik: “De kersen groeiden ook niet zo mooi uit als in andere jaren. Kersenbomen kunnen slecht tegen natte voeten. De wortels zullen een flinke tik hebben gehad.”

Toekomstbestendig

Met overkappingen, insectengaas, een nieuwe kersen-sortermachine, zonnepanelen, laadpalen en huisvesting voor seizoenarbeiders is het bedrijf toekomstbestendig. Al heeft Theo wel wat zorgen: “We hebben een arbeidsintensief bedrijf en de loonkosten zijn de laatste jaren enorm gestegen.” Erik bekijkt de toekomst iets positiever. “We hebben een goed en gezond product. En gezien de klimaatproblemen elders in Europa zal Nederland als teeltgebied steeds belangrijker worden.”

Tekst: Jolette van Eijden.

Fruitteeltbedrijf Vernooij

Wie: Theo, Martine en Erik Vernooij

Wat: kersen (18 ha), peren (18,5 ha), rode bessen (6 ha) en appels (0,8 ha)

Waar: Cothen

Neventak: De Kersenhut (landwinkel, schenkerij en kersenmuseum)

De schijf van vijf voor een optimale maisteelt

Voor een optimale maisteelt introduceert AR de Schijf van vijf. Door deze vijf speerpunten goed toe te passen optimaliseer je de maisteelt en zorg je voor een stevige basis voor een succesvolle oogst.

1: AR Toprassen maiszaad

Voor een goede opbrengst is de keuze voor het maisras essentieel. Ons ruwvoerteeltteam stelt elk jaar een selectie van AR Toprassen samen, gebaseerd op de prestaties in onze demovelden, ervaringen van kwekers en klanten en de cijfers van de CSAR-rassenlijst. Alleen rassen die bewezen robuust zijn, een goede voederwaarde hebben en bestand zijn tegen wisselende weersomstandigheden, komen in aanmerking voor ons AR Toprassenpakket. Voor nieuwkomers met veelbelovende resultaten hebben we de Runner-up-categorie.

2: Bekalken

De pH-waarde van de bodem is een belangrijke factor voor een succesvolle teelt. Bekalken helpt niet alleen om de zuurtegraad te optimaliseren, maar verbetert ook de bodemstructuur en stimuleert de activiteit van micro-

organismen. Dit leidt tot een betere vertering van organisch materiaal en een luchtigere bodem. Daarnaast is calcium een voedingselement voor de plant. Het zorgt voor stevigere plantcellen, waardoor de maisplant beter bestand is tegen droogte, legering en plagen. Bekalken is dus onmisbaar voor een gezonde bodem én een optimale gewasopbrengst.

3: Maismaster-meststoffen

Maismaster-meststoffen zijn afgestemd op de specifieke behoeften van de bodem en het gewas. Standaard bevatten deze meststoffen stikstof, zwavel en borium. Aan sommige varianten zijn fosfaat en/of zink toegevoegd. Stikstof wordt langzaam vrijgegeven om de mais gedurende het hele groeiseizoen van voeding te voorzien, terwijl zink en borium bijdragen aan een gezonde wortelontwikkeling en kolfzetting. Door fosfaat toe te voegen, verbeter je de beschikbaarheid van voedingsstoffen.

4: Kali 60

Kalium is essentieel voor een gezonde plantontwikkeling. Het ondersteunt de fotosynthese, energievoorziening en vochtthuishouding van het gewas. Een tekort aan kalium kan leiden tot groeiproblemen en lagere opbrengsten. Kali 60 zorgt voor een constante toevoer van kalium, wat de plant helpt beter bestand te zijn tegen droogte en ziektes. Bovendien verbetert het de opname van andere voedingsstoffen zoals stikstof, wat cruciaal is voor een goede maisopbrengst.

5: AminoBoost

Tijdens het groeiseizoen kan mais te maken krijgen met stress, zoals kou, droogte of onkruidbestrijding. AminoBoost is een biostimulant die helpt om deze stress te verminderen door de plant te voorzien van essentiële aminozuren. Dit product zorgt ervoor dat de maisplant sneller herstelt en beter blijft groeien, zelfs tijdens moeilijke omstandigheden. Het toevoegen van AminoBoost aan je onkruidbespuiting kan een aanzienlijke plus in de gewasopbrengst opleveren.

Belang van bodemonderzoek

Om de juiste keuzes te kunnen maken in de Schijf van vijf is een goed bodemonderzoek onmisbaar. Niet elk maisras is geschikt voor alle grondsoorten en ook de bemesting moet afgestemd worden op de specifieke behoeften van de bodem. Door de grond goed te analyseren, weet je welke acties nodig zijn voor de optimale ontwikkeling van het gewas.

Voorkoopactie maiszaad

We hebben weer een mooie voorkoopactie maiszaad. Bestel je voor 15 februari 2025 dan ontvang je € 4,00 korting per eenheid op de AR Toprassen en € 2,00 korting per eenheid op de overige rassen. Scan de QR-code voor meer informatie over onze AR Toprassen en de voorkoopactie.

Willine van Deuveren-Brouwer

voorlichter akkerbouw en
ruwvoerteelt
06-12222314
w.brouwer@argroep.nl

Demo's beter in beeld met drone

Het aanleggen en monitoren van demovelden is belangrijk voor de gewassenteelt. Ook voor het komende teeltseizoen worden er meerdere gras-, mais- en graandemovelden aangelegd.

Met deze demovelden willen we goed zicht krijgen op de ontwikkeling van de diverse rassen en mengsels in verschillende gebieden. Onder andere op basis van deze inzichten maken we de keuze om bepaalde rassen wel of niet mee te nemen in het pakket van AR. Ook weten we zo welke rassen het beste passen bij de individuele bedrijven.

Inzet drone

Om nog beter zicht te krijgen op de ontwikkeling van verschillende rassen en mengsels maakt AR tegenwoordig gebruik van een drone. Vanuit de lucht

zijn de verschillen in ontwikkeling vaak beter te zien dan vanaf de zijkant van het demoveld. De drone maakt foto's waar mooie en duidelijke waarnemingen uit te halen zijn. Zo kunnen het moment van opkomst en de gewasdictheid, -hoogte en -kleur door luchtfoto's beter inzichtelijk gemaakt worden. Het is ook makkelijker om hiermee de ontwikkeling van rassen en mengsels te vergelijken binnen een demoveld en met demovelden in andere regio's. Kortom: de inzet van drones is een mooie en waardevolle toevoeging op de monitoring van demovelden.

Edwin den Boesterd

voorlichter akkerbouw
06-13288584
e.denboesterd@argroep.nl

Batchtracering GBM

Vanaf 1 januari 2025 is het wettelijk verplicht om gewasbeschermingsmiddelen (GBM) op batchniveau te registreren. Hiermee is het mogelijk om bij calamiteiten snel te achterhalen waar producten zijn afgeleverd. AR heeft deze registratie sinds begin

oktober op orde. In de logistieke stroom vraagt dit wel extra aandacht, werk en tijd. Je helpt ons enorm door je bestellingen tijdig door te geven. Bestellingen die we voor 13.00 uur ontvangen, kunnen we de volgende dag leveren.

Voorkoopactie kuilfolie

We hebben dit jaar weer een mooie voorkoopactie voor kuilfolie.
Zo begin je het seizoen goed en heb je je kuilfolie op tijd binnen.

Goed inkuielen is essentieel voor een goede conservering en het behoud van voederwaarde. Meer opbrengst halen van mais- en grasland en het beperken van verliezen zijn dan ook de speerpunten van akkerbouwmatige ruwvoerteelt. De meeste voederwaardeverliezen treden op bij het niet goed inkuielen van ruwvoer. Hierdoor kan broei ontstaan met schimmelvorming als gevolg. Met het juiste kuilfolie bescherm je de kwaliteit van je ruwvoer.

Assortiment

AR heeft een breed assortiment aan kuilfolies. In de voorkoopperiode kun je ook nog eens van mooie kortingen profiteren. Je kunt bij ons terecht voor kuilfolie, wandfolie, zandslurven, onderfolie en kuilklenden:

- **Texaleen Alpha Plus:** deze premium landbouwfolie is van taaie en sterke kwaliteit waarmee je zonder problemen kunt werken.
- **Siloclassic:** betrouwbare landbouwfolie met een goede scheurweerstand en een uitstekende UV-bestendigheid.
- **Onderfolie Silopro:** dunne transparante folie ter bescherming van de toplaag.
- **Wandfolie:** ter bescherming van de zijken van de kuil.
- **Kuilbeschermkleed:** biedt extra bescherming aan het kuilfolie van je voerkuielen.
- **Zandslurven:** om snel en eenvoudig je kuil af te dekken.

Profiteren van korting

De voorkoop loopt tot 31 januari 2025. We zorgen ervoor dat je de folies uiterlijk 1 april binnen hebt. Tijdens de

voorkoopperiode kunnen we naast de standaardmaten ook rollen op maat voor je bestellen en profiteer je van onze voorkoopstaffel.

Aantal rollen	Korting
1-3 rollen	Basisprijs
4-6 rollen	4%
7-10 rollen	7%
11 rollen en meer	12%

Bestellen

Via onze verkoopbinnendienst (0418-655944), je voorlichter of via onze website kun je eenvoudig en snel je bestelling plaatsen. Scan de QR-code voor meer informatie en bestellen.

Leo Heijdra
productmanager ruwvoerteelt
l.heijdra@argroep.nl
06-26290261

GBM eenvoudig van de can in de tank met Easyconnect

Om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gemakkelijker, maar vooral veiliger te maken is er de afgelopen jaren hard gewerkt aan een gesloten vulsysteem om gewasbeschermingsmiddelen vanuit de can over te brengen naar de tank.

De afgelopen decennia is er al veel bereikt om de blootstelling van gewasbeschermingsmiddelen aan mens, dier en milieu te beperken. Een volgende stap zal worden gemaakt met de introductie van het Easyconnect-systeem.

Onderdeel pakket maatregelen

De introductie van een gesloten vulsysteem is onderdeel van het Pakket van Maatregelen emissiereductie gewasbescherming open teelten, dat op zijn beurt weer onderdeel is van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Het doel van deze toekomstvisie is het terugdringen van de emissies van gewasbeschermingsmiddelen tot nagenoeg nul. Een gesloten vulsysteem draagt hieraan bij.

Overgangsperiode

Het voornemen is dat per 1 januari 2025 het gebruik van Easyconnect verplicht wordt gesteld. Dit geldt voor de cans die op dat moment voorzien zijn van een speciale Easyconnect-dop in plaats van de standaard schroefdop. Inmiddels is een deel van de cans hiervan voorzien. Het is echter niet mogelijk dat alle middelen met ingang van het nieuwe jaar op deze wijze uitgeleverd gaan worden. Daarom zal er een overgangsperiode ingesteld worden. De verplichting voor deze manier van vullen zal voor nu alleen gelden voor vloeibare middelen in een verpakking van 1 t/m 20 liter. Granulaten en poeders kunnen niet via dit systeem worden toegediend.

Pilots

Om tot een goed vulsysteem te komen zijn er in de afgelopen jaren pilots uitgevoerd waarin de telers ervaringen opdeden. Belangrijk punt dat hieruit volgde was dat de cans van de verschillende fabrikanten met dezelfde handelingen op het systeem bevestigd moeten kunnen worden. Oftewel: een universele dop is een must. Hierdoor hoeft niet van adapter gewisseld te worden. Het Easyconnect-systeem voldoet hieraan en bestaat uit twee componenten:

- Een unieke schroefdop bevestigd op de verpakking;
- Een connector op de veldspuit of als zelfstandig apparaat bij de vulplaats (kleinere spuitmachines, bijvoorbeeld in de fruitteelt).

Verschillende types en merken

Er zijn verschillende types en merken van het Easyconnect-systeem op de markt. Deze variëren qua nauwkeurigheid en prijs. Hoe nauwkeuriger en hoe meer opties, hoe hoger de prijs. De richtprijs van het meest goedkope systeem zal rond de 1.500 euro liggen. Op de foto is een luxe uitvoering in demo-opstelling te zien.

Volg de berichtgeving

Voordat je gaat investeren in het Easyconnect-systeem is het raadzaam om de berichtgeving rondom de eisen vanuit de overheid goed in de gaten te houden. De introductie is al eens uitgesteld en mogelijk gebeurt dit opnieuw. Het persbericht vanuit de werkgroep zal hierover meer duidelijkheid geven. Je voorlichter informeert je graag over de mogelijkheden en de verschillende typen systemen.

Ferdie Tolhoek
adviseur CAF
06-41618625
ftolhoek@caf.nl

Bemestingsproducten waar de **fruitteler** mee vooruit kan

De wetgeving en administratieve verplichtingen rondom bemesting worden steeds complexer. Om fruittelers hierbij te ontzorgen biedt CAF twee nieuwe bemestingsproducten aan voor een optimale bemesting binnen de wettelijke regels en normen.

Verplichtingen zijn bijvoorbeeld het landbouwkundig bemestingsplan dat uiterlijk 14 februari opgesteld moet worden. Per 2025 is het verplicht om jaarlijks tussen 1 en 31 januari de Aanvullende Gegevens Landbouwer (AGL) aan te leveren.

Ook voor fruittelers

Fruittelers zijn tot nu toe redelijk gespaard gebleven wat betreft administratieve verplichtingen en mogelijke controles daarop, maar sinds 2024 is dit aan het veranderen. Naast de bekende 'CAF Bemesting basis' zet CAF daarom twee nieuwe aanvullende CAF+-producten in de markt. Jouw actuele Gecombineerde opgave (GO) met bijbehorende percelen vormt hiervoor de basis.

CAF Bemesting basis

CAF Bemesting basis is inbegrepen bij het CAF-abonnement en zo door ieder CAF-lid vrij te gebruiken. Dit omvat

het format voor een landbouwkundig bemestingsplan op perceels- of gewasniveau. Daarnaast is er het printformat 'bemestingsplan wettelijk' om alles handmatig door te rekenen. Met CAF Bemesting basis ontvang je tools om alles in eigen beheer in orde te maken. Hierbij ben je zelf volledig verantwoordelijk voor het invoeren en de uitkomst.

CAF+ Bemesting wettelijk

CAF+ Bemesting wettelijk is een serviceproduct van CAF waarbij we je ontzorgen met betrekking tot de wettelijke kaders van de mestwetgeving (exclusief bemestingsadvies). Via een machtiging vanuit RVO kun je ons toegang verlenen tot jouw Gecombineerde opgave. Wanneer je al je meststoffen bij AR Plant inkoopt kunnen we deze gegevens ook eenvoudig bij AR opvragen. We werken het geheel vervolgens uit in een landbouwkundig en wettelijk bemestingsplan. Na de oogst

updaten we samen het bemestingsplan om eventuele overgebleven mestruimte inzichtelijk te maken. In december/ januari sluiten we het jaar af met onder andere de Aanvullende Gegevens Landbouwer en stellen we het bemestingsplan op voor het komende jaar. Door onze efficiënte aanpak kunnen we deze service aanbieden voor een tarief van € 378 per jaar, jaarlijks opzegbaar en onder voorbehoud van indexering.

CAF+ Nutriëntpro totaal

Bij het CAF+ Nutriëntpro totaalpakket combineren we CAF+ Bemesting wettelijk met een bedrijfstotaal bemestingsadvies. Hierbij komt een CAF-adviseur bij je langs om jouw bemestingswensen, -ideeën en/of -problemen te bespreken en op basis daarvan (liefst in combinatie met bodemmonsters) een bemestingsplan op te stellen op perceelsniveau. Dit plan wordt direct doorgerekend voor de wettelijke bemestingsnormen. Na afloop van het adviesgesprek ontvang je een uitgebreid rapport met jouw bemestingsplan op perceelsniveau inclusief een saldoberekening voor de stikstof- en fosfaatnormen. Ook bij

dit pakket wordt het plan na de oogst bijgewerkt met de werkelijk uitgevoerde bemesting. In december/januari wordt vervolgens het jaar afgesloten en het bemestingsplan voor het komende jaar

opgesteld. Dit adviesproduct bieden we aan voor een basistarief van € 278 per jaar aangevuld met de werkelijk gemaakte uren tegen het CAF+ tarief van € 189 per 1,5 uur, jaarlijks opzegbaar en onder voorbehoud van indexering.

Korting via AR Plant

AR Plant juicht deze ontwikkeling toe en verleent een interessante korting voor AR-klanten, vraag hiernaar bij je regiovoorlichter.

Hulp nodig bij de Gecombineerde opgave?

CAF kan bedrijven met uitsluitend fruitteelt hierbij ondersteunen. Wanneer je fruitteelt combineert met andere bedrijfstakken verwijzen we je door naar een van onze collega's bij AR Bedrijfsontwikkeling.

Aanmelden

Meld je uiterlijk 28 december aan via je voorlichter of ghakkert@caf.nl, zodat we alles op tijd kunnen invullen en aanleveren.

Gijsbert Hakkert

specialist plantversterking
en bodemweerbaarheid
06-55144460
ghakkert@caf.nl

Denk je aan de meststoffenverklaring?

Het is wettelijk verplicht dat wij van onze meststoffen-afnemers een geldige meststoffenverklaring in onze administratie hebben. Zonder verklaring mogen wij geen stikstofhoudende meststoffen leveren. De verklaring moet ieder kalenderjaar opnieuw worden ingevuld.

Waarom meststoffenverklaring invullen?

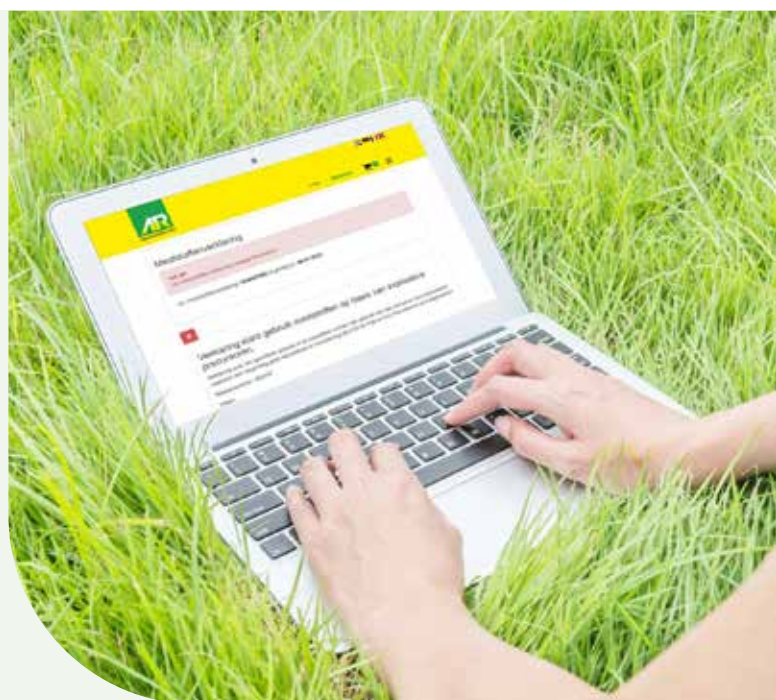
Precursoren zijn chemische stoffen die misbruikt kunnen worden voor de illegale productie van explosieven. Kunstmest en blad- en fertigatiemeststoffen met stikstof bevatten meestal een precursor en vallen dus onder deze verordening. Om meststoffen te mogen leveren die onder deze verordening vallen hebben wij jouw meststoffenverklaring nodig. Hiermee verklaar je dat je de meststoffen alleen inzet voor landbouwkundige doeleinden.

Hoe vul je de verklaring in?

Je kunt de verklaring op twee manieren invullen.

1 Invullen via Mijn AR: Je hoeft alleen maar de gegevens die al bij ons bekend zijn te controleren en de ontbrekende gegevens aan te vullen wanneer je de verklaring al eerder via Mijn AR hebt ingevuld.

Iedereen die in 2024 een meststoffenverklaring heeft ingevuld heeft in december een e-mail ontvangen met als afzender

communicatie@argroep.nl. In deze mail staat een link naar de meststoffenverklaring in Mijn AR. Nog geen account? Ga naar argroep.nl/mijnar. Via Mijn AR kun je ook bestellingen plaatsen en afleverdocumenten, facturen en mineralengegevens inzien.

2 Invullen op papier: Vul je de verklaring liever op papier in? Scan de QR-code en download het benodigde formulier.

Hulp nodig bij het invullen van de verklaring?

Neem dan contact op met de verkoopbinnendienst van AR Plant: 0418-655944 of plant@argroep.nl.

Eerste ervaringen Bloss positief

Het nieuwste conceptras van FruitMasters is Bloss, een mooie rode appel. De eerste ervaringen in de praktijk zijn positief. Maar zoals bij ieder nieuw ras zijn er ook enkele aandachtspunten, met name op het gebied van teelt.

Bloss is een Fresh Forward-kruising van SQ 159 (Natyra, Magic star) en Honeycrisp. Het is een uitstekend smakend ras met een perfecte zoet-zuurverhouding. De kleur is geblost rood en de vruchtmaat ligt tussen de 70 en 85 mm. Het ras is schurftresistent en weinig gevoelig voor meeldauw. Met het oog op het krimpemde gewasbeschermingsmiddelenpakket is dit een groot voordeel. De vruchten groeien aan een open boom.

Eerste en tweede productie

De meeste bomen in Nederland hadden in het afgelopen jaar de eerste productie. Een enkel perceel produceerde voor het tweede jaar. De bomen in het eerste groei-jaar, die nog niet produceren, vertoonden een wat wisselende bladstand. Het beeld was een vlekkerige bladstand met verschijnselen van magnesiumgebrek. Vooral op de herinplant was de groeikracht vaak aan de zwakke kant. Maar de percelen in het tweede groei-jaar met de eerste productie lieten een mooie bladstand zien. De productie varieerde van een paar kilo tot 10 kg per boom. Alles is in twee plukrondes geoogst. De eerste pluk was rond 20 september en de tweede pluk was ongeveer tien dagen later. Hierdoor kon Bloss voor Tessa en Sprank geoogst worden.

Aandachtspunten

In de teelt zijn we enkele aandachtspunten tegengekomen. Een daarvan is: hoe gaat het verschijnsel greenspot zich de komende jaren ontwikkelen? De oppervlakkige stippen in de schil waren op veel percelen in lichte mate zichtbaar. Er is onderzoek nodig om dit te voorkomen. Waarschijnlijk is het calcium-gerelateerd. Wat dit jaar ook opviel waren kleine scheurtjes in de schil. Of dit een probleem is van de jonge bomen of dat dit ook op latere leeftijd gebeurt zal de tijd uitwijzen.

De komende jaren zal blijken of het ras een sterke positie in het winkelschap gaat krijgen. De eerste ervaringen zijn in ieder geval positief.

Antonie de Kruijff
voorlichter fruitteelt
06-54255039
a.dekruijff@argroep.nl

Kerstpuzzel

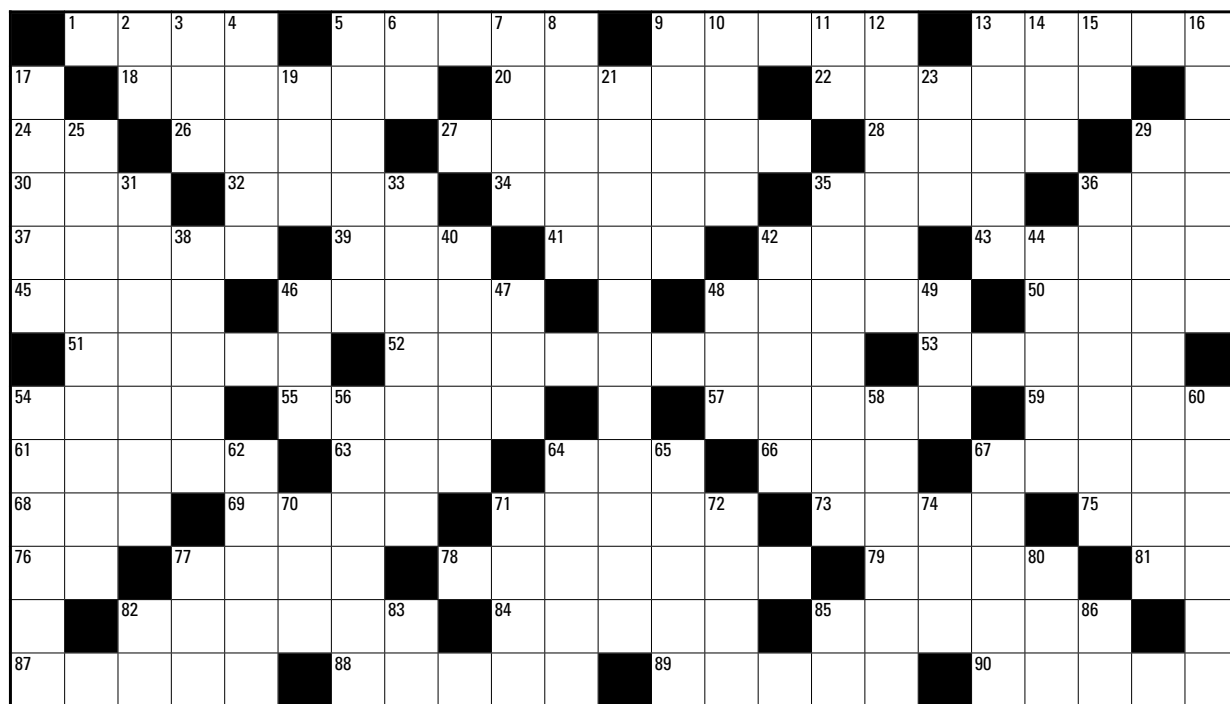
Puzzel je gezellig mee? Om mee te dingen naar een leuke prijs kun je de oplossing opsturen naar redactie@argroep.nl of via de post naar Redactie Uniek, Antwoordnummer 377, 6700 WB Wageningen (postzegel niet nodig). Vermeld daarbij je naam en adresgegevens. Veel puzzelplezier gewenst!

horizontaal

1 gek **5** zegt een kat **9** reeks **13** tuinkamer **18** adellijke vrouw **20** vereist **22** zonder winst of verlies **24** Europees Parlement (afk.) **26** gedeeltelijke breuk **27** sieraad **28** vakantie **29** Guyana (in internetadressen) **30** onvruchtbaar door droogte **32** diepe snijwond **34** behendigheidswedstrijd voor motoren **35** deel van een geweer **36** plant **37** Bijbelse figuur **39** doctorandus (afk.) **41** duinvallei **42** speelgoed **43** gebak **45** uitgedreven lucht **46** streek **48** daareven **50** toegangspoort **51** feestmaaltje **52** de beschaving betreffend **53** ontzag **54** behoeftig persoon **55** kerklied **57** verdriet **59** bushokje **61** snelle sprint **63** wenk **64** westzuidwest (afk.) **66** Japanse parelduikster **67** deel van een molecule **68** onverpakt **69** bovenlangs **71** werktuig **73** per persoon per dag (afk.) **75** zeepwater **76** boven **77** eetlust **78** wijze waarop men intoneert **79** Turkse broodsoort **81** oosters bordspel **82** schietbaan van de schutterij **84** niet boven **85** man **87** plaats in Utrecht **88** buigzaam **89** afvoerkanal **90** zichzelf voortstuwend projectiel.

verticaal

2 Duitse nv **3** woonschip **4** frisdrank **5** spel **6** binnen **7** eenheid **8** mannetjeseend **9** vezelproduct **10** stekelig dier **11** intelligentiequotiënt **12** werelddeel **13** potloodstaafje **14** grafisch kunstwerk **15** muzikant **16** land in Afrika **17** mythologische tovenares **19** langs **21** telwoord **23** schraal **25** muziekgenre **29** door en door serieus **31** vogel **33** hachelijk **35** voorlicht **36** veel hoofdhaar **38** vette substantie **40** kleine boerenwoning **42** katachtig roofdier **44** siersteen **46** rookgerei **47** luchtvaartmaatschappij **48** telwoord **49** stel van bijeenhorende zaken **54** chemisch element **56** doorn **58** waarschuwende herinnering **60** invoer **62** hoog bouwwerk **64** gedraaide vlecht **65** handwerksman **67** gifslang **70** huid **71** drinkgeld **72** Indiaas gewaad **74** puntig staafje **77** insect **80** een en ander (afk.) **82** zangnoot **83** neon **85** middelbaar onderwijs **86** rooms-katholiek.

© Sanders puzzelboeken

47	44	85	53	83	5	80	63	66	1	84	46	64	24	81	83	45	54	15
80	12	83	27	46	31	67	83	35	80	68	12	83	21	83	60	10	7	65
32	3	66	89															

Winnaars doolhof

In de vorige Uniek stond een doolhof waarin de poes op zoek moest naar het bolletje wol. Veel kinderen hadden de weg gevonden. We hebben twee winnaars getrokken: **Nola Verhoek** uit Zetten (8 jaar) en **Jurian de Kat Angelino** uit Lienden (6 jaar). Heel knap gedaan en van harte gefeliciteerd! De prijs komt snel naar jullie toe.

*Bestuur, directie en
medewerkers van AR
wensen je fijne feestdagen
en alle goeds voor 2025*

Hoofdkantoor

Rijnhaven 14, Wageningen,
Postbus 610, 6700 AP Wageningen
T 0317-499599 | info@argroep.nl

AR Voer

T 0317-499510 | voer@argroep.nl

AR Plant

Zandweistraat 20, Waardenburg
Postbus 610, 6700 AP Wageningen
T 0418-655944 | plant@argroep.nl

AR Biologisch

T 0317-499575 | biologisch@argroep.nl

AR Bedrijfsontwikkeling

T 0317-499500
info@ar-bedrijfsontwikkeling.nl

AR Coproducten

T 0316-293966 | 06-10546974
info@ar-coproducten.nl
www.ar-coproducten.nl

AR Paard

T 0317-499595 | info@arpaard.nl
www.arpaard.nl

CAF

T 0418-655927 | info@caf.nl | www.caf.nl

Rijnzate

T 0317- 499542 | info@rijnzate.nl
www.rijnzate.nl

Welkoop-winkels AR

Barneveld | Didam | Elst | Geldermalsen
Putten | Veenendaal | Wijk bij Duurstede
Woudenberg | Wageningen | Zaltbommel

www.argroep.nl